

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

<http://www.kurier-poranny.com/niwa>

№ 4 (2280) Год XLV

Беласток 23 студзеня 2000 г.

Цана 1,50 зл.

На радзіму пусціць не хацелі

З Канстанцінам ЗАБРОЦКІМ са Збуча (1924 года нараджэння) гутарыў я летам 1998 года, незадоўга да яго смерці. Ён — ветэран II сусветнай вайны пачаў расказ з лёсу сваіх бацькоў.

Бежанства

У 1915 годзе са Збуча ў Расію выехалі амаль усе вясцоўцы. Засталося некалькі чалавек, у тым ліку мой дзед Кузьма, які не мог расстацца са сваёй гаспадаркай. Бабка Дамініка ўзяла з сабою трое дзяцей — Юстыну, Насцю і Рамана (майго бацьку) — і падалася на ўсход. Каля Барысаўкі Насця адлучылася і пабегла назад у Збуч, а там былі ўжо салдаты. Адзін з іх казаў майму дзеду Кузьму: „Ваша дочка прыбежала”, а той адказаў: „У меня нет дочери”. І хаця намаўляла яна свайго бацьку ехаць разам з імі, Кузьма застаўся: баўся пакінуць гаспадарку, каб нічога не прапала.

Брат бабулі Дамінікі, родам з Лянева, быў пісарам у начальніка ў Бельску-Падляшскім. Ён таксама намаўляў людзей выязджаць у глыб Расіі. Тыя, што замаруджвалі выезд, не паспелі ўцячы і немцы завярнулі іх каля Белага Ляска, паміж Белавежай і Пружанамі.

У Баранавічах нашы бежанцы пагрузіліся на цягнік, а каня і воз пакінулі. Пасялілі іх пачаткова ў Харкаўскай губерні, а потым перавялі ў Петраград. Расказвалі яны, што бежанцам жылося добра, а рускі народ аказаўся вельмі гасцінным. Казалі: „Ой, нясіце хлеб, бо бежанцы прыехалі. Яны ж усё дома пакінулі!”

У Збуч нашы вярнуліся ў сярэдзіне лета 1920 года. Вёску казакі не спалілі, будынкі захаваліся, але дзеда Кузьмы не было ўжо ў жывых — памёр год раней.

Вайна

Калі пачалася II сусветная вайна, мне было 15 гадоў. Пасля прыйшлі саветы і апусцелі паліцы магазінаў. Пры немцах працаваў я на будове шашы і гэта на нейкі час адтэрмінавала вывозку на прымусовыя работы. У маі 1944 года вывезлі мяне ва Усходнюю Прусію, у вёску Крайс Элцкага павета. Там я працаваў у баўэра пры конях, а потым, калі наблізіўся фронт, капаў аковы каля Сейнаў.

У студзені 1945 года немцы, уцякаючы ад савецкага наступлення, цягнулі за сабой прымусовых работнікаў. У Ольштыне працаваў я ў фірме, якая гандлявала апалам. Перад баямі за горад пагналі нас у напрамку Гданьска. На шашы стварыўся вялікі спіск. 24 студзеня каля Моранга перанялі нас рускія.

Чырвоная Армія

Калі б сказаў, што я — паляк, тады мяне адпусцілі б дадому. А я прызнаўся, што я — беларус і мне сказалі: „Ого, [працяг ☞ 10]

Язэп Карпюк (справа) і Генадзь Шэмет.

Радасць маёй душы

Міра ЛУКША

Язэп Карпюк нарадзіўся 22 снежня 1933 г. у вёсцы Машчона-Панская Сямятыцкай гміны. Рамеснік. Дэбютаваў у „Ніве” 6 снежня 1987 г., — катка пра песняра з Сямятыч кажа ў рыхтаваным да друку калектыўным зборніку „Букет Белавежжа” Георгій Валкавыцкі.

У Машчону-Панскую Язэп Карпюк вернецца. На бацькаўшчыну, у сваю хатку, на сваё паселішча маляўнічае. Вунь сюды: паказвае на карціну Вішанкі, на якой відна і дом, і матулю, сыходзячую па сцежцы ў гаёк. Карціна вісіць над піяніна, у салоне, улюбёным месцы гаспадара двухпавярховага дома, дзе ён перакладае на словы і ноты тое, што яму ў душы іграе.

— Я бяздзейна жыць не магу. Таму, быўшы ўжо на пенсіі, буду больш пісаць і на бацькаўшчыне мо раскруну невялічкі асяродак адпачынку. Там студня ёсць, сажалка была, цудоўны краявід. А ў Сямятычы перасяліліся мы ў 1978 годзе...

— Які ён у жыцці? — смяецца жонка Вера. — Як яго возьме задума, то ўвогуле не да жыцця! Гаворыш, гаворыш, а ён і не чуе! Усё нешта падспеўвае, нашэптвае, нават калі спаць ідзе!

Ой, калі б ён быў „не да жыцця”, не быў бы з яго гаспадар, будаўнік дома, у якім усё зрабіў сам, столяр ды шкляр вядомы ў акаліцы з саліднасці і акуртанасці! Чалавек вядомы ў асяроддзі, і ў царкоўным жыцці, спявак у парафіяльным хоры, член сямятыцкага літаратурнага клуба... Столярам, жажа, „ужо ўрадзіўся”. Столярам і шкляром працаваў да пенсіі, ды і цяпер прыходзіцца тое-сёе парабіць, але больш „для разрыўкі” — нейкія аварыйныя работы суседзям, пры аднаўленні помнікаў старадаўнасці. Двух сыноў маюць з Верай, Віктарам і Ільям, задаволены з іх, абое жывуць у Сямятычах (старэйшы

сын разам з бацькамі), унукі цікавыя, маюць інтарэс да музыкі. Унук на піяніна і акардэоне ўмее іграць. Ужо вялікі, але вольс слухае стары магнітафонны запіс, як Амяльян, тады чатырохгадовы, тоненькім галаском падспеўвае з дзедам: „Скажы, скажы, Марысенько, скажы, скажы, даражэнька, а што ў цябе елі госці без мяне?”. „Спеўкі радзінныя” вёў калісь Язэп са сватам, ад году пакойным, ды цяпер і не спяваюць, і не іграюць у народзе так, як калісь...

Што яно — „народнае”? Дыскаутаваў з Казімежам Дэркоўскім па аглядах беларускай песні: чаму не бачыце **сучаснага** народнага? Хоць бы „Ехаў Янка трактарочкам”. Цяпер **новае** народнае нараджаецца, вядома, рознай вартасці яно, але новае яно! Не толькі такая песня, якую ад матулі ведае: „Ой ты, красна весна, што ж ты нам прынесла, ой, раненька, раненька...” Напісаў музыку да верша Яна Чыквіна „Кругавая чара”, заспяваў: *Адзінота раздзірае грудзі...* Не ведалі, у якую катэгорыю запісаць выканаўцу на аглядзе...

Спачатку свае песні лічыў, ды... пагубіўся. Але песні гэта справа крыху пазнейшая. 22 ліпеня 1978 года, пасля абедні ў царкве, пасля паэтычнай перадачы ў радыё, напісаў першы верш. Правайну. А ў беларускім слове ягоным „хросным бацькам” ёсць Сакрат Яновіч. Быў ён калісьці на сустрэчы ў Сямятычах. І запытаўся ў Язэпа: „Чалавеча, чаму ты па-беларуску не пішаш?!” — „А я і не маю паняття, як пісаць!” — [працяг ☞ 5]

Непатрэбнае малако

Цяпер сырое малако трэцяга каласа, у 1 мілілітры якога змяшчаецца больш за 1 млн. мікробаў або саматых клетак лічыцца няяскаснай сыравінай, непрыгоднай для вытворчасці малочных прадуктаў. Заводы могуць скупляць яго толькі для прамысловых, а не харчовых, мэтаў.

[новаўвядзенне ☞ 3]

Калегі мне зайздросцяць

— Ці Ваш прыезд у Беласток абазначае адкліканне віцэ-консула Паўла Латушкі?

Ігар СЯКРЭТА: — Не. Маё назначэнне — вынік павелічэння штатаў у Генеральным консульстве РБ у Беластоку. Да гэтай пары тут працавалі два дыпламаты, а цяпер — тры. У нас будзе намнога больш працы ў сувязі з планаваным увядзеннем візавага рэжыму між Польшчай і Беларуссю.

[інтэрв’ю ☞ 4]

„Не пыталі, ці зжата, ці скошана...”

Анатоль Іверс шмат гадоў чытаў і выпісваў тыднёвік „Ніва”. Ён быў знаёмы і шчыра сябраваў з А. Бергман, С. Яновічам, В. Шведам, М. Хмялеўскім, Г. Валкавыцкім і іншымі творчымі людзьмі Польшчы.

[успамін ☞ 5]

Пераскочыць саміх сябе...

Канец мінулага і пачатак новага года былі багатыя прэм’ерамі ў Беларастоцкім драматычным тэатры імя А. Вянгеркі. Адной з іх быў спектакль „Жалезная канструкцыя” Мацея Вайтышкі, моцна асаджаны на беластоцкіх рэаліях.

[прэм’ера ☞ 8]

Слава... не прамінае

Нягледзячы на тое, што ад моманту падзення дуба Ягайлы прайшло роўна чвэрць стагоддзя, ён надалей прыцягвае ўвагу шматлікіх турыстаў, хаця ўжо ў не такой ступені як раней. Яго калода, хаця пастаянна раскладваецца, усё ж выклікае вялікае ўражанне сваімі памерамі.

[славукасць ☞ 8]

Па слядах мінулага

У адроджанай Польшчы царква ў Лапах не магла атрымаць статусу прыхадскага храма. У 1920 годзе царква была разабрана камітэтам пабудовы касцёла. З царкоўнай цэглы ўзведзены быў каталіцкі храм.

[гісторыя ☞ 9]

Беларусь — беларусы

Рыначны курс долара перавысіў 900 рублёў

На чорным рынку курс беларускага рубля зараз пасля Новага года знізіўся да ўзроўню 900 рублёў (дэнамінаваных) і ніжэй за 1 долар ЗША (перад Новым годам долар каштаваў 750 тысяч рублёў — рэд.). У абменных пунктах банкаў ён крыху вышэйшы, але гэта, відаць, ненадоўга — банкі прабуюць паспяваць за валютчыкамі, адбіваючы ў іх кліентуру. Газета „Звязда” (12.01.2000), адзначаючы існуючае меркаванне, што да росту курса долара прывяло павышэнне мінімальнай зароботнай платы з пачаткам года да 2200 рублёў, прыводзіць і аргументы эканаміста, загадчыка аддзела Інстытута эканомікі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Аляксандра Лучанка.

Ён мяркуе, што першай прычынай падзення курса рубля стала дэнамінацыя. Яна дазволіла, выпусціўшы ў абарачэнне новыя купюры разам са старымі, павялічыць грашовую масу, як бы не па-

рушаючы нарматывы, узгодненыя з Міжнародным валютным фондам.

Другая і больш важная, лічыць Аляксандр Іванавіч, прычына — увядзенне новага механізма падатку на дабаўленую вартасць. Рэзкае пашырэнне кола падаткаплацельшчыкаў (падатак на дабаўленую вартасць пачынаюць плаціць у тым ліку і індывідуальныя прадпрымальнікі) вядзе да росту цэн, які перакладваецца на плечы спажыўцоў. Вынікам гэтага з’яўляецца рост курса долара.

Некаторыя эксперты схільны лічыць, што курс рубля звязаны з дэфіцытам на-яўнай валюты пасля святкаванняў — моў, цяпер насельніцтва будзе трымаць свабодна канверсуемую валюту да апошняга, што таксама адаб’ецца на рынку. Гавораць і аб псіхалагічным эфекце дэнамінацыі, які паўплываў на каціроўкі. Прытым ніхто не бярэцца прадвясчаць адваротны адкат курса долара.

www.open.by — 12.01.2000 г.

Заява Старшыні Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь

У апошні час у друку з’явіліся артыкулы, у якіх робіцца спроба абвінавачваць мяне ў непавазе да беларускай нацыянальнай сімволікі. У гэтай сувязі хачу заявіць наступнае:

Па-першае, свае адносіны і павагу да нацыянальнага сцяга і герба я ўжо выказаў у многіх сваіх выступак і друкаваных артыкулах, а таксама ў кнізе „Наш беларускі дом”. Больш таго, у артыкуле „Беларусам ёсць чым ганарыцца” („Грамадзянская альтэрнатыва”, 1999, № 5) сказана, што толькі невуцтва і прымітывізм, імкненне новых уладаў разбурыць і знішчыць усё былое з’явіліся сапраўднай прычынай таго, што (...) нацыянальныя сімвалы беларускага народа былі заменены на незразумелыя, кімсьці прыдуманая і герб, і сцяг.

Па-другое, 3 снежня 1999 года прэс-канферэнцыя, аб якой ідзе гаворка ў артыкулах, у якіх я абвінавачваюся ў непавазе да беларускай нацыянальнай сімволікі, праводзілася Генеральным пракурорам Рэспублікі Беларусь Рыгорам Пракаповічам. На названай канферэнцыі Генеральны

пракурор паведаміў, што ў горадзе Мінску 1 снежня 1999 г. ім была прынята пастанова аб узбуджэнні крымінальнай справы па факце захопу і ўтрымання ў Рэспубліцы Беларусь дзяржаўнай улады неканстытуцыйным шляхам. Весці справу даручана старшаму следчаму па асабліва важных справах Генеральнай пракуратуры, якога прызначыў Генеральны пракурор. І для таго, каб не адцягваць увагі ад юрыдычнай сутнасці дадзенай справы і не пераводзіць яе ў палітычнае рэчышча, Генеральны пракурор вырашыў праводзіць прэс-канферэнцыю ў зале без прысутнасці ў ёй якой бы ні было сімволікі.

Да сказанага магу прыбавіць, што Рыгора Пракаповіча знаю асабіста і добра ведаю яго павагу як да беларускай нацыянальнай сімволікі, так і да беларускай мовы. Не ведаю, чым кіраваліся аўтары артыкулаў, якія крымінальную справу спрабавалі перавесці ў палітычнае рэчышча.

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь Сямён ШАРЭЦКІ
11.01.2000 г.

Незвычайнай фігурай сярод лаўрэатаў называюць Васіля Быкава — усё-такі грамадзянін іншай краіны. Паўтара года таму ён пакінуў айчыну, таму што душыўся ва ўмовах, якія склаліся ў Беларусі. Увесь гэты час ён жыве ў Фінляндыі, дзе яго падтрымлівае фінскі ПЭН-цэнтр. На зададзенае перад цырымоніяй уручэння прэміі пытанне, ці збіраецца ён вярнуцца на радзіму, Васіль Быкаў адказаў літаральна наступнае: „Нічога пэўнага сказаць не магу. Сітуацыя ў рэспубліцы на лепшае не мяняецца. Я выязджаў у Фінляндыю з разлікам, што, пакуль я там буду, у Беларусі нешта адбудзецца. Але аказваецца, што там нічога не дзеецца. Прэзідэнт Лукашэнка, легітымны тэрмін паўнамоцтваў якога скончыўся мінулым летам, працягвае ўладарыць. І гэта, канешне, нічога добрага не прадвясчае ні грамадству, ні мне”.

Алена ДАНЕЙКА
Белорусская деловая газета
№ 699, 12.01.2000 г.

Гродзеншчына ў лічбах

У „Ніве” ўжо паведамлялася пра агульнабеларускія вынікі мінулага года перапісу насельніцтва. На пачатку года гродзенскім абласным упраўленнем статыстыкі былі падведзены асноўныя вынікі перапісу жыхароў Гродзеншчыны. Лічбы, прыведзеныя статыстыкамі Прынямоння выяўляюць як агульныя з іншымі рэгіёнамі краіны змены ў жыцці гродзенцаў, так і адметныя.

Згодна агульнакраёвым вынікам насельніцтва Гродзенскай вобласці, у адрозненні ад усходніх рэгіёнаў краіны, нязначна павялічылася ў параўнанні з 1989 годам. На самай справе гродзенцаў становіцца ўсё менш. Змяншэнне колькасці жыхароў пачалося пяць гадоў таму. Калі да 1994 года назіраўся прырост насельніцтва і тады ў Прынямонні жыло 1 210 000 чалавек, дык у 1999 годзе гродзенцаў засталася 1 185 200 чалавек. Атрымоўваецца, што за чатыры гады развіцця адноснай дэмакратыі і свабоднай эканомікі насельніцтва вобласці павялічылася на 47 000 асоб, а гэта прыкладна такі горад як Слонім, то за столькі ж часу будаўніцтва рынкавага сацыялізму скарацілася яно на 25 000, ці на такі горад як Скідаць. Па словах начальніка гродзенскага ўпраўлення статыстыкі Віталія Бобрыка, калі колькасць насельніцтва будзе змяншацца такімі тэмпамі, да 2003 года гродзенцаў будзе столькі ж, як у 1989 годзе — 1 163 000 чалавек. Найбольш скарацілася вясковае насельніцтва. За час паміж апошнімі перапісамі, сялян стала на 10,8% менш. На пачатку 1999 года ў 4 312 вёсках Прынямоння жыло 444 100 чалавек. Найбольшую ўдзельную вагу складаюць вёскі з колькасцю насельніцтва ад 50 да 100 чалавек. У 336 налічваецца 5 і менш жыхароў. На карце Гродзенскай вобласці ёсць 78 вёсак, дзе ўжо ніхто не жыве.

Безумоўна на змяншэнне колькасці вяскоўцаў уплывае тое, што людзі імкнуцца пераехаць жыць у гарады. 62,5% жыхароў Гродзеншчыны, якая заўсёды лічылася сельскагаспадарчым краем,

у 1999 годзе былі гараджанамі. У Гродне жыве 301 600 чалавек (25,4% ад усяго насельніцтва вобласці).

Аднак пераезд у горад не азначае асаблівага паляпшэння жыцця. Стан эканомікі, адсутнасць перспектывы — вось асноўная прычына скарачэння насельніцтва. Больш людзей памірае чым нараджаецца. За 1989-1998 гады па вобласці памерла 153 500 чалавек, а нарадзілася 141 600 чалавек. Натуральны спад насельніцтва склаў 11 900 чалавек, а за 1994-1998 гады — 24 300 чалавек. Калі ў 1989 годзе колькасць дзяцей перавышала колькасць пенсіянераў на 32 400 чалавек, дык у 1999 годзе старых стала на 15 900 больш чым малых.

На колькасць насельніцтва вялікі ўплыў аказвае і міграцыя, дакладней эміграцыя. Калі беларусам няма куды ад’язджаць і іх стала на Гродзеншчыне на 5,1% больш, дык людзі іншых нацыянальнасцей імкнуцца выехаць на сваю гістарычную радзіму. Так колькасць палякаў зменшылася на 2,2%, літоўцаў на 4%, рускіх на 5,1%, украінцаў на 9,6%, татараў на 12,5%, а яўрэяў аж на 57,6%.

Наогул у працэнтных адносінах па нацыянальнасці насельніцтва Гродзеншчыны размяркоўваецца наступным чынам: беларусы — 62,3%; палякі — 24,8%; рускія — 10,1%; украінцы — 1,8%; татары і літоўцы па 0,2%; яўрэі 0,1%.

Сярод жыхароў Гродна 56,1% — беларусаў, 22,1% — палякаў, 17,8% — рускіх, 2,7% — украінцаў.

У адрозненні ад жыхароў іншых рэгіёнаў Беларусі, гродзенцы вызначаюцца большым патрыятызмам. Сваёй роднай мовай назвалі беларускую 72,6% насельніцтва, што на 4,5% больш чым 10 гадоў таму. А на пытанне на якой мове размаўляюць дома, 635 700 (53,6%) жыхароў Гродзеншчыны адказалі, што па-беларуску. (Сярод усіх жыхароў Беларусі беларускамоўнымі сябе назвалі 37%). 44,7% жыхароў Прынямоння лічаць сябе рускамоўнымі і 1,4% (17 000 чалавек) польскамоўнымі.

Зміцер КІСЕЛЬ

Чарговы эканамічны эксперымент

У першыя дні новага года эканоміку Беларусі трэсла як п’яніцу пасля добрага перапою. Вытворцы і гандлёвыя базы адмаўляліся прадаваць тавар. Прадпрымальнікі баяліся гандляваць і стваралі страйкавыя камітэты. А прычынай усяму было ўступленне ў дзеянне з 1 студзеня закону пра падатак на дабаўленую вартасць. Прычым указанні, які ён павінен дзейнічаць з’явіліся толькі 5 студзеня.

Але і гэта не змяніла сітуацыі. Разабрацца, што да чаго ў новым законе не могуць ні падаткаплацельшчыкі, ні работнікі падаткавых службаў. 12 студзеня ў гродзенскім аблвыканкаме адбылася сустрэча прадпрымальнікаў і бухгалтараў прадпрыемстваў з кіраўніцтвам падаткавай інспекцыі Гродна, на якой павінны былі прагучаць тлумачэнні новаўвядзенняў у сістэму падаткаабкладання. Але часта замест адказу гучала: „Інструкцый з Мінска па гэтым пытанні пакуль няма”.

Калі кіравацца новым законам (дакладней дапаўненнямі да старога закону аб падаткаабкладанні) прыватныя прадпрымальнікі проста збанкрутуюць. Зараз вытворцы ці імпарцёры павінны дадаваць да кошту тавару 20% падатку на дабаўленую вартасць. На такую ж суму неабходна павялічыць кошт гэтага тавару пры яго чарговым продажы. Затым гандлёвае прадпрыемства,

або прадпрымальнік павінны заплаціць дзяржаве 20% ужо з гандлёвага кошту тавару, у дадатак да ўсіх падаткаў, якія існавалі раней.

Ужо некалькі гадоў у Беларусі нельга падымаць першапачатковы кошт тавару (кошт па якім тавар прадае вытворца ці імпарцёр) больш чым на 30%. Такім чынам на даход гандлёвым базам, дробнааптовым прадпрыемствам і гандлярам, што прадаюць тавар непасрэдна пакупніку, застаецца 13,3% ад затрачаных на закуп сродкаў. Гэты даход трэба падзяліць на ўсіх. Прыватным прадпрымальнікам, якія не ў стане закупляць вялікую колькасць тавару непасрэдна ў вытворцы і павінны карыстацца паслугамі пасрэднікаў, такая праца акрамя стратаў нічога не прынесе. Зараз базарныя гандляры, уладальнікі гандлёвых кіёскаў і невялікіх крамаў спадзяюцца, што той, хто рыхтаваў новы закон, пойдзе да галавы па розум і ўнесе ў свой твор эканамічнага мастацтва карэктывы. Адначасова прадпрымальніцкія прафсаюзы рыхтуюцца да ўсебеларускага страйку. (зк)

Падзяка

Усім чытачам і ўстановам, якія павіншавалі нас з Калядамі і Новым годам, сардэчна дзякуем.

Рэдакцыя

Сустрэчы з калядкай

III Гайнаўскія сустрэчы з праваслаўнай калядкай прайшлі 10 студзеня 2000 года ў Гайнаўскім белліцэі. У спартыўнай зале выступілі дашкольнікі, дзеці і моладзь падставовых і сярэдніх школ з Гайнаўкі і вучні са школ у Боцьках і Новым Корніне. Калядаваць прыбыло дзевятнаццаць груп.

Мерапрыемства адкрылі дырэктар белліцэі Яўген Сачко і гайнаўскі благачынны, айцец Міхал Негярэвіч. Пасля малітвы першымі на сцэну выйшлі з прыгожай гвяздай дзеткі з Самаўрадавага прадшколля н-р 1 і з дапамогай сваёй апякункі Веры Акачук заспявалі „Раждзаства Хрыстовае” і „Скінія вялікая”. Спеў іх спадабаўся і публіцы, і журы, якому старшынявала настаўніца белліцэі Мар’я Стэпанюк. У групе дашкольнікаў атрымалі яны першае месца. Раждзаства Хрыстова і калядаванне найбольш эмацыянальна перажываюць наймалодшыя. Вельмі вялікую іх ангажаванасць і эмоцыі можна было заўважыць і на сцэне белліцэі. Дзеткі з Самаўрадавых прадшколляў н-р 2 і н-р 4 закалядавалі вылучэнні і, так як усе каляднікі, падарункі ад святога Мікалая.

У катэгорыі вучняў падставовых школ выступіла ажно дзесяць выканаўцаў. Хаця некаторыя калядкі паўтараўся, паявіліся новыя, апрацаваныя настаўнікамі рэлігіі або музыкі. Беларускай калядкі „Калядны час” і „Калядаванне”, апрацаваныя настаўніцай музыкі Мар’яй Леўшай заспявалі вучні III і IV класаў Падставовай школы н-р 1 у Гайнаўцы. Дзяўчаткі ў белых блузачках і квяцістых спаднічках, са свечкамі ў руках спявалі адважна і прыгожа. Ра-

зам з вучнямі з Падставовай школы ў Боцьках, якіх спевам кіравала Анна Гаўрылюк, атрымалі яны першыя раўнапраўныя месцы.

Калі вядучыя Анна Паўлючук і Міраслаў Ляшчынскі запрашалі выступаць белліцэістаў, прагучэлі бурныя апладысменты іх школьных сяброў. У катэгорыі вучняў сярэдніх школ выступіла шэсць калядных груп, у тым ліку тры з белліцэі. Найлепшымі аказаліся белліцэісты са „Знічкі”, якія заспявалі „Добры вечар табе” і „Спі Ісусе, спі” і каляднікі з Комплексу прафесійных школ, якім дапамагаў духавы аркестр. У гэтых каляднікоў вельмі заўважальнай была праца іх апекуноў: Бажэны Леўчук, айца Мікалая Куліка і Ежы Коркуса. Згаданыя пераможцы выступаюць у час павятовага агляду каляднікаў, які адбудзецца ў Гайнаўскім доме культуры. Камісія адабрала на павятовы агляд яшчэ дзве групы: вучняў са школы н-р 6 і белліцэістаў з трэціх класаў.

Мерапрыемства, якога арганізатарамі з’яўляюцца Гайнаўскі аддзел БГКТ, белліцэі, праваслаўныя прыходы, ГДК і Праваслаўнае брацтва стала добравядомым гайнаўскай публіцы з-за дабрачынных канцэртаў, якія арганізуюцца пасля аглядаў у Гайнаўскім доме культуры. У гэтым годзе таксама прадбачаны такія канцэрт пасля агляду каляднікаў Гайнаўскага павета. Аднак для наймалодшых найважнейшымі былі выступленні на сцэне і падарункі ад святога Мікалая, якога спансаравала Праваслаўнае выдавецтва „Братчык”.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Спяваюць пераможцы з Падставовай школы н-р 1 у Гайнаўцы.

Пакуль не позна

Часта падарожнічаю цягніком Беласток — Седльцы, які прыбывае ў Чаромху ў 16³⁴. І вось што прыкмячаю: калі пасажыры пераходзяць з трэцяга на першы перон, дык з процілеглага напрамку ўязджае цягнік Седльцы — Беласток а 16³⁶. Людзі часта пераскокваюць рэйкі перад самым лакаматывам.

Як мне сказаў ахоўнік чыгункі, ужо некалькі асоб у апошнюю хвіліну выцягвалі з-пад поезда.

— Мы прапанавалі, — кажа службовец, — спецыяльна спыняць адзін з цягнікоў перад семафорам, каб пазбегчы адначасова ўезду двух паяздоў у пероны з супрацьлеглых напрамкаў.

Праўда, пераход паміж перонамі пе-

рад уязджаючым цягніком з Седльцаў у 16³⁶ намагаюцца забяспечыць ахоўнікі. Але толькі там. Аднак неаднойчы, маладыя пераскокваюць (хаця гэта забаронена) з трэцяга перона на другі цераз пуць. Такіх ніхто не зможа перасцерагчы перад уязджаючым цягніком. Адна няўвага — і няма чалавека. Ці тады будзем шукаць віноўных? На маю думку, хопіць цягнік з першага перона (ён прыходзіць з Гайнаўкі ў 16¹⁶, а пасля ад’язджае назад у Гайнаўку ў 16⁴⁷) адставіць на бок (там, дзе знаходзіцца дзяжурны распарадчык) і на першы перон прымаць цягнік з Беластока ў Седльцы. Пасля яго ад’езду ў 16³⁸ падставіць поезд у Гайнаўку.

Уладзімір СІДАРУК

Непатрэбнае малако

Ці пункты скупкі малака стануць у нас непатрэбнымі?

Пад канец мінулага года многіх вытворцаў малака сустрэла непрыемная вестка: з 1 студзеня малако трэцяга класа скупляцца не будзе. Распараджэннем міністра сельскай гаспадаркі гэты клас ліквідуецца. Вырашэнне праблемы, што рабіць з сыравінай гэтай катэгорыі, было пакінута за малочнатаварнымі заводамі. У аснову міністэрскага распараджэння легла неабходнасць паправы якаснасці малочнай сыравіны і прадуктаў, а таксама рэструктурызацыя малочнага сектара і дапасаванне яго да норм, якія абавязваюць у краінах Еўрапейскага Саюза.

Цяпер сырое малако трэцяга каласа, у 1 мілілітры якога змяшчаецца больш за 1 млн. мікробаў або саматычных клетак лічыцца няякаснай сыравінай, непрыгоднай для вытворчасці малочных прадуктаў. Заводы могуць скупляць яго толькі для прамысловых, а не харчовых, мэтаў.

Падляшская сельскагаспадарчая палата звярнулася ў міністэрства з прапановай вярнуць скуп паводле ранейшых крытэрыяў. Кіраўніцтва палаты лічыць, што выпяцненне з рынку малака III класа павінна адбыцца шляхам змены сістэмы цэн, а не ў выніку адміністрацыйнай забароны. Старшыня палаты Кшыштаф Талвінскі адзначае, што ліквідацыя скуп малака III класа прывядзе да збыднення сыяна, якія страцяць часта адзіную крыніцу даходу. Забарона скуп гэтага класа малочнай сыравіны, якая папраўдзе не стварае пагрозы для здароўя чалавека і да нядаўняга часу адпавядала польскім нормам, не схіліць сыяна да інвеставання ў мадэрнізацыю вытворчасці малака, а толькі павялічыць продаж малака і зробленых хатнім спосабам малочных прадуктаў на базарах, без захавання гігіенічнага рэжыму. Калі будзе

абмежаваны скуп малака, тады частку сыяна трэба было б абняць сацыяльнай апекай з боку дзяржавы.

У Падляшскім ваяводстве малако III класа дастаўляе многа сыяна. Большасць пастаўшчыкоў не мае шанцаў на рэструктурызацыю сваіх гаспадарак. А вось што думаюць пра новаўвядзенне сыяна з Орлі:

— Мабыць, гэта толькі праект; можа зробіць іншыя класы, дадуць больш высокі каэфіцыент, — кажа аптымістычна адзін з сыяна. — Цяпер малако, у залежнасці ад класа, каштуе ад 30 да 90 грошаў за літр. Ад здаровай каровы і ў гігіенічных умовах малако павінна быць самага высокага класа, але так не атрымоўваецца. Відаць, самой гігіены недастаткова.

— Гэта прядумаў нейкі міністэрска „земляроб з Маршалкоўскай”, — абурэцца іншы селянін. — Ён не разумее, да чаго гэта прывядзе! Каб выгадаваць малочную карову, трэба некалькі гадоў, а зліквідаваць яе можна ў адну хвіліну!..

— Большасць сыяна ўжо ліквідуе малочны статак, — заяўляе энергічная жанчына. — Гэта не вырашэнне праблемы: адрэзаць людзям крыніцу даходу і даць ім сацыяльную дапамогу. А калі не стане малака, то дзяцей півам паіць будуць?!

— У тэлебачанні гаварылі, што ўжо больш за тысячу сыяна з-за крэдытаў пакончыла жыццё самагубствам. Вось да чаго даходзіць! Да добрага ў нас не ідзе, толькі да гібелі! Сельскую гаспадарку трэба гадамі рыхтаваць да ўваходу ў еўрапейскія структуры. Бо калі возьмуць нас адразу, тады апынемся ў трэцім свеце, — песімістычна кажуць пастаўшчыкі.

Міхал МІНЦЭВІЧ
Фота аўтара

Абараняць спажывоў

Сустрэча з новавыбраным павятовым абаронцам правоў спажывоў, якім стала сакратар Стараства Гайнаўскага павета Мар’я Авярчук, адбылася ў Гайнаўскім доме культуры ў снежні 1999 года.

Раней жыхары Гайнаўскага павета ездзілі да ваяводскага абаронцы ажно ў Беласток, што па прычыне вялікай траты часу знеахвочвала многіх пакупнікоў адстойваць свае правы. Зараз незадаволеныя купленымі прадуктамі і паслугамі кліенты могуць за юрыдычнай парадай прыходзіць у Стараства. Спадарыня Мар’я Авярчук пайнфармавала аб сваіх асноўных абавязках. Будзе яна выступаць у суд ад імя пакрыў-

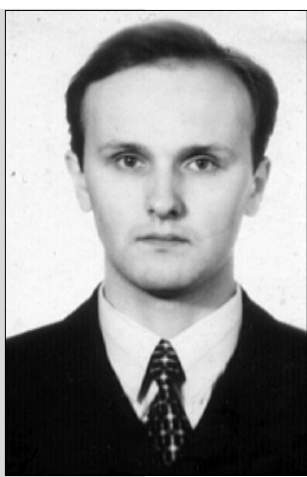
джаных пакупнікоў або ўключацца ў судовыя справы і тады яны будуць весціся бясплатна. Як абаронца правоў спажывоў будзе звяртацца ў рады горада і гмін супраць манаполіі і прапанаваць змены гадзін працы магазінаў. Спажывоўцы будуць магчы парайца яшчэ ў юрысконсульта Яўгеніі Астапчук.

Прысутныя даведаліся яшчэ пра свае правы, якімі могуць карыстацца, купляючы тавары вялікай вартасці. Удзельнікі спаткання выказалі свае крытычныя заўвагі наконт санітарных умоў, у якіх працуе гайнаўскі гандаль і звярталі ўвагу, што без юрыдычнай дапамогі цяжка дабівацца сваіх правоў у манапалістаў.

(ам-3)

Калегі мне зайздросцяць

Ігар Віктаравіч СЯКРЭ-ТА нарадзіўся ў 1975 годзе ў мястэчку Любча каля Наваградка, у сям’і служачых. Дзед прыбыў у гэтыя ваколіцы з Украіны як палітрук партызанскай брыгады ў Налібоцкай пушчы. Маці, таксама ўкраінка, трапіла ў Любчу па размеркаванні. Па нацыянальнасці лічыць сябе беларусам, так як народжаны ў Любчы бацька. У 1992 паступіў у Мінскі лінгвістычны інстытут (цяпер Мінскі дзяржаўны лінгвістычны ўніверсітэт), які закончыў у 1996 са ступенню бакалаўра па спецыяльнасці англііскай і нямецкай мовы ў сферы міжнародных адносін. У 1997 годзе атрымаў магістратуру па міжнародных адносін і стаў працаваць у Міністэрстве працы Рэспублікі Беларусь як вядучы спецыяліст ва ўпраўленні супрацоўніцтва з замежнымі краінамі. З пачатку 1998 года на розных пасадах консульскага ўпраўлення Міністэрства замежных спраў Беларусі. 9 снежня 1999 года быў назначаны віцэ-консулам Генеральнага консульства РБ у Беластоку.

ніцтва ў яе культурным жыцці.

— *Мы не любім у адносінах да нас слова „дыяспара”, якое абазначае тых, хто накінуў сваю бацькаўшчыну. Беларусы Беластоцкіны жывуць спрад-веку на сваёй зямлі.*

— Я не хацеў нікога абразіць, а меў проста на думцы грамадзян іншай краіны, якія пачуваюцца беларусамі, захоўваюць беларускую мову і хочучь развіваць беларускую культуру. Усім ім беларуская дзяржава будзе дапамагаць.

— *Чым канкрэтна?*

— Усім зацікаўленым будзем дастаўляць аб’ектыўную інфармацыю пра тое, што адбываецца ў Беларусі, якія культурныя мерапрыемствы арганізуюцца нашымі ўладамі. Будзем дапамагаць кніжкамі, часопісамі. На жаль, не магу сказаць, колькі канкрэтна на гэта будзе выдаткавана грошай, а не хацелася б гуляць у абцягванні-цацанкі. Магу толькі запэўніць, што з боку консульства будзе зроблена ўсё магчымае дзеля дапамогі беларусам.

— *Ці не зайздросцілі Вы калегам, якія атрымалі назначэнне ў больш цікавыя за Беласток гарады, дзе менш працы?*

— Наадварот, гэта яны мне зайздросцяць. Па-першае, я атрымаў павышэнне, бо працаваў трэцім сакратаром, а стаў віцэ-консулам, што адпавядае другому сакратару. Па-другое, я блізка ад дому. А што тычыцца працы, дык дзякуючы гэтаму я набуду дасведчанне, якое спатрэбіцца мне ў далейшай дыпламатычнай службе.

— *Ці для беларускіх дыпламатаў няма пагрозы ў падпісанай дамоў аб стварэнні Саюза Беларусі і Расіі? Калі будзе адна дзяржава, а разам з гэтым адна замежная палітыка, справяцца з ёю адны расійскія дыпламаты.*

— У дамоў выразна напісана, што абедзве дзяржавы застаюцца суб’ектамі міжнароднага права. Я такой пагрозы на сённяшні дзень не бачу.

— *Ці будзеце працаваць у дыпламатыі Рэспублікі Беларусь, калі змяняцца герб і сцяг?*

— Яны не змяняцца.

— *А калі ўсё-такі?*

— Тады паглядзім.

Размаўляў Мікола ВАЎРАНЮК

Святары ў барацьбе за польскасць крэсаў

У 1921 годзе пасольскае кола Сейма ІІ Рэчы Паспалітай, якое складалі каталікі, пражываючых ва ўсходніх ваяводствах, асагоўленае *Prawa Parafian w Kościołach Katolickich na Kresach*. Усіх каталікаў лічылі яны палякамі і не дапускалі думкі, што можа быць інакш. Беларускіх ці літоўскіх дзеячаў каталікага веравызнання называлі звычайна здраднікамі і ворагамі. Яшчэ горш успрымалі сваіх калег-святароў беларускай ці літоўскай нацыянальнай арыентацыі. Дакумент гэты з’яўляецца асаблівым доказам заангажаванасці польскіх святароў у вырашэнне нацыянальных праблем краіны. Узровень агрэсіўнасці духоўных айцоў у адносінах да непалякаў паказвае, што ўсе прынцыпы хрысціянства былі гэтаму асяроддзю трэцярадзіннымі. Каб зразумець паводзіны крэсавых чыноўнікаў, настаўнікаў, паліцыянтаў, варта пацікавіцца як думалі пра тадышняю рэчаіснасць іх духоўныя апекуны.

рэд.

„Polacy mieszkają na Litwie od lat siedmuset. Pochodzą oni od jeńców, których po-gańscy książęta litewscy w licznych napadach na ziemię polskie w wieku XIII i XIV upro-wadzili do swych puszczy. Tam się owi Polacy rozrodzili, a po chrzcie Litwy za Jagiełły i Jadwigi zostali wzmocnieni przez nowe ro-dy polskie, — пісалі святары.

Do tych wszystkich Polaków-katolików, osiadłych na ziemi Wileńskiej, Grodzieńskiej i Mińskiej, zwracamy ten nasz głos kapłański. A czynimy to mając na względzie ruch wrogi dla Polaków, który pod hasłem odbu-dowy księstw ruskich i litewskich chce wy-narodowoci Polaków i stworzyć nowy naród — w części białoruski, w części litewski. (...)

Ludu polski, ludu katolicki. Przed Tobą stają kapłani polscy, Twoi kapłani katolicki, ażeby Cię ostrzec przed szkodnikami, co to, przyodziewszy maskę przyjaciół ludu, chcą Cię oderwać od Matki rodzonej — od Oj-czyzny Twej prawdziwej — ukochoanej Pol-ski, a oddać Cię w objęcia obcej macochy. (...) Przychodzą oni do Ciebie, ludu polski, raz jako kruki złowieszcze i grabarze naro-du, to znów jako marzyciele-dobroczyńcy Twoi. Polskę naszą szkalują, okradają, język Twój polski chcą Ci z ust wydrzeć, a Ciebie ludu polski przerobić na Litwę, Białoruś, Uk-rainę (ідзе пра літоўскіх, беларускіх і ўкраінскіх дзеячаў — рэд.). І, о зgrozo-są nawet tacy, co to do walki z Polską wprze-

gają duszę twoją i wiarę twoją i Kościół Twój święty. Chcą oni z kościoła Twego wyrugo-wać pacierz polski, pieśń polską i kazanie polskie, a w zamian narzucić Ci pacierz ru-ski, pieśń ruską i kazanie ruskie (ідзе пра бе-ларускіх каталіцкіх святароў — рэд.).

Wiemy ludu polski, ludu katolicki, że te-go nie chcesz, że chciałbyś się bronić przed gwałtem, chciałbyś się odgradzić od wciska-nych Ci do domu Bożego nowych porząd-ków litewskich, czy ruskich. (...) Od domu Bożego Litwini zaczęli swą robotę politycz-ną: kazania, śpiewy i inne praktyki religijne, sprawowane dotychczas w języku polskim, postanowili wprowadzić w wielu miejscach wyłącznie w języku litewskim. Obecnie spo-strzegamy zjawisko podobne: oto przycho-dzą do Ciebie, ludu katolicki, działacze, co pragną w parafiach Twoich szerzyć ruch białoruski. Lud podług nich nie rozumie po pol-sku, a według nas nie życzy sobie tego dob-rodziejstwa białoruskiego. (...) Chcą oni, aże-by lud nasz wyparł się Ojczyzny swojej, a z nią pacierza polskiego, zaś w zamian przyjął pacierz ruski, pieśń ruską, kazania ru-skie. Chcą oni ażebyśmy od bogatego języka polskiego przeszli na język, jak go sam lud nazywa „prosty”, ubogi, bo nie mający ani Pisma Świętego, ani katechizmu ustalonego, ani książeczek do nabożeństwa, ani pieśni re-ligijnych. Chcą ażebyśmy się uczyli języka, który z gwary ludowej tylko teraz się wyklu-wa w redakcjach gazetek białoruskich i ple-baniach kilku młodych księży, nowych Białorusinów. Lud nasz katolicki tego nie chce.

Ludu polski! Raz jeszcze Ci powtarzamy: masz prawo bronić się przed taką robotą. (...) Bez zgody całej parafii kapłan nie ma prawa czytać ewangelii w języku dotychczas nie-używany w ich kościele, nie może on into-nować pieśni, mówić kazania, słuchać spo-wiedzi, katechizować dzieci w języku no-wym, nie ma też kapłan prawa z kazalnicy namawiać wiernych, ażeby przyjęli do koś-cioła gwarę ludową, prostą, nie wyrobioną. Parafian broniących języka polskiego nie ma prawa proboszcz karcić, straszyć, szykano-wać, parafianie mogą z zupełnie spokojnem sumieniem skarżyć go do władzy duchow-nej, a nawet do Rzymu.

Przypomnieliśmy ludu polski, ludu nasz katolicki, jakie Ci Kościół daje prawa, jak broni twych skarbów narodowych. (...) Stój twardo przy wierze katolickiej i języku Twym polskim. Tak Ci dopomóż Bóg”.

Koło kapłanów-posłów z Sejmu Ustawo-dawczego w Warszawie

Знойдзенае ў архіве

Беласток і Беластоцкі ўезд у 1844 годзе

Беластоцкі ўезд быў створаны ў 1808 годзе ў складзе Беластоцкай вобласці, а пасля рэформы пачатку 40-х гадоў XIX ст. увайшоў у склад Гродзенскай губерні. У 1844 г. уезд складаўся з го-рада Беластока — цэнтра ўезда, 3 за-штатных гарадоў — Ганьдза, Кнышы-на і Суража; 6 мястэчак — Гарадок, Заблудаў, Супрасль, Трасцяны, Хорош-ча і Ясяноўка; 18 сёлаў і 468 вёсак, якія былі падзелены на 12 валасцей: Абруб-ніцкая, Беластоцкая, Гарадоцкая, Дай-лідская, Заблудаўская, Завыкаўская, Крыпнянская, Міхалоўская, Прыту-лянская, Хорошчаўская, Юхнавецкая і Ясвільская.

У гэты час у Беластоку жыло 6 178 асоб мужчынскага полу і 5 816 жаноча-га. Нарадзілася ў гэты год 278 асоб муж-чынскага полу і 189 асоб жаночага по-лу. Памерлі 186 мужчын і 131 жанчы-

на. Адбылося 116 шлюбаў. Дваран спадчынных у Беластоку жыло 40 чала-век, асабістых 4; святароў праваслаўна-га веравызнання 6, рымска-каталіцка-га 3; царкоўнаслужачых праваслаўных 2, рымска-каталіцкіх 4; манахіяў рым-ска-каталіцкіх 5; адстаўных вайскоўцаў і іх жонак 80; ганаровых грамадзян (служачых і настаўнікаў з хрысціян, якія былі на пенсіі, але мелі нейкія заслугі перад горадам) 11; купцоў 23; мяшчан 8 213, вольных людзей 8; сялян казён-ных 35, памешчыцкіх 38.

Аб колькасці насельніцтва Беластоц-кага ўезда гавораць наступныя лічбы. Агульная колькасць насельніцтва: муж-чын 34 697 чалавек, жанчын 34 898. На-радзілася ў 1844 г. мужчын 1 397, жан-чын 1 321. Памерла 807 мужчын і 845 жанчын. Адбылося 575 шлюбаў. З усёй колькасці насельніцтва спадчынных

дваран было 6 390 чалавек, асабістых — 39. Святароў праваслаўнай царквы 45, рымска-каталіцкай 26; праваслаўных царкоўнаслужачых 55, рымска-каталіц-кіх 110, манахаў 9; адстаўных вайскоў-цаў і жонак праваслаўных 82, рымскіх каталікаў 176; купцоў 32; мяшчан хрыс-ціян 2 832, яўрэяў 7 564; аднадворцаў 612; грамадзян 77; вольных людзей 147; каланістаў 91; казённых сялян 18 856, памешчыцкіх — 29 856; лютэран 2 117, рэфарматараў 85; бестэрміновых салда-таў 137; ваенных кантаністаў 133; два-ровых людзей 58; незаконнанароджа-ных 78. Такім чынам, усяго жыло ў Бе-ластоцкім уездзе ў 1844 г. 66 668 чала-век. У параўнанні з Бельскім уездам на тэрыторыі Беластоцкіх знаходзілася значна меншая колькасць расійскіх вай-скоўцаў. Толькі 2 000 пяхоты.

На тэрыторыі Беластоцкага ўезда пражывала акрамя праваслаўных, якія былі пануючай канфесіяй у Расійскай імперыі, 27 892 асобы мужчынскага по-лу і 27 374 жаночага рымскіх каталікаў; адпаведна 1 094 мужчынскага і 1 108

жаночага — лютэран і рэфарматараў; 20 мужчынскага і 21 жаночага мусуль-ман; 3 752 мужчынскага і 3 821 жаноча-га іўдзеяў. А ў самім горадзе Беластоку дадзеная статыстыка выглядала наступ-ным чынам: рымскіх каталікаў муж-чынскага полу 2 170, а жаночага 1 965; лютэран — мужчынаскага 260, жаноча-га 194; іўдзеяў — мужчынскага 3 090, жаночага 3 531.

На тэрыторыі Беластоцкага ўезда ў 1844 годзе знаходзілася 36 культавых хрысціянскіх будынкаў: 22 рымска-ка-таліцкіх касцёлы, 13 праваслаўных цэркваў і 1 рэфарматарская. Было толькі 6 мураваных будынкаў, драўля-ных 23, каплічак 5 і 2 манастыры. Вельмі дрэнны быў стан адукацыйных цэнтраў. У межах уезда не было нівод-най гімназіі, толькі 5 прыхадскіх ву-чылішч, дзе навучалася 89 асоб, і ад-но духоўнае вучылішча з 80 вучнямі. Таксама мелася 2 бальніцы на 60 лож-каў і 11 багадзельняў.

(заканчэнне будзе)

Генадзь СЕМЯНЧУК

„Не пыталі, ці зжата, ці скошана...”

26 кастрычніка 1999 года памёр у Слоніме старэйшы заходнебеларускі паэт Анатоль Іверс (Іван Міско).

У старажытным Слоніме яго ведалі амаль усе. Ды і як не ведаць: тут пражыў усё жыццё, тут родная вёска Чамяры знаходзіцца побач з горадам.

Нарадзіўся Іван Міско ў 1912 годзе. Сям’я, як і многія іншыя аднавяскоўцы, у 1914 годзе выехала ў бежанства і вярнулася дадому ў 1918 годзе. Ужо ў дзяцінстве чатырохгадовая вандроўка па расійскіх губернях і ў Украіне спарадзіла ў беларускім хлопчыку тугу па радзіме.

У першай палавіне дваццатых гадоў пачала фармавацца нацыянальная свядомасць. Таму і пацягнула слонімскага хлопца да навукі ў роднай мове. А ў 1926 годзе ён паступае вучыцца ў Віленскую беларускую гімназію. Тут пачынае знаёміцца з роднай літаратурай, а таксама і сам прабуе пісаць. Тым больш побач быў добры настаўнік беларускай мовы і літаратуры Ігнат Дварчанін, які адкрыў тады шырокі свет чужоўнага.

Але правучыцца ў Віленскай беларускай гімназіі Івану Міско доўга не давялося. У 1928 годзе каля сотні вучняў, у тым ліку і яго, выключылі з гімназіі за падпольную дзейнасць. Пасля спробы вучыцца ў Клецкай і Навагрудскай беларускіх гімназіях ён у 1931 годзе апынуўся ў роднай вёсцы Чамяры пад наглядом польскай паліцыі.

Нагляд наглядом, а вершы памаленьку пісаліся. А каб пазбегнуць катаванняў за іх (як гэта было з Міхасём Васільком), падпісваўся псеўданімам Анатоль Іверс, а паэтычныя радкі дасылаў у тагачасную беларускую прэсу.

У 1939 годзе ў Вільні выходзіць з друку першы зборнік вершаў Анатоля Іверса „Песьні на загонах”.

Вершы, якія склалі яго, няпэўныя і шчырыя, задушлівыя і журботныя:

Цёмныя праменні
Ходзяць па палетку.
А зярнят ні жмені —
Што пажну ўлетку?
У адказ з палосак
Вецер б’е па твары
І над ціхай вёскай
Наганяе хмары.

Нямецка-фашысцкая акупацыя Беларусі патрабавала новых выпрабаванняў. Анатоль Іверс становіцца адным з арганізатараў падпольнага антыфашысцкага камітэта. Выдае антыфашысцкую газету „Беларусь”, а з лістапада 1943 года становіцца партызанам брыгады імя Ракасоўскага, пасля абіраецца сакратаром Слонімскага міжраённага антыфашысцкага камітэта. Параненаму піша вершы:

Аганёк у цёмнай шыбе...
І шляхі, шляхі...
Беларускі край — пагібель
Ворагам ліхім.

Перамогу на Слонішчыне затрубілі ў летні сонечны дзень. А Анатоля Іверса ніхто не сустрэў. Маці забіў памешчык яшчэ ў 1935 годзе, калі сын служыў у Войску Польскім. Бацьку і жонку Веру замучылі гітлераўцы ў Калдычэўскім лагеры. Брат загінуў у баях з акупантамі.

Пасляваеннае жыццё гэты мужны чалавек пачынаў, як кажучы, з нуля. Папершае, партыйныя і савецкія ўлады доўгі час не прызнавалі Слоніmsкую антыфашысцкую арганізацыю. Па-другое, Івану Міско як кіраўніку і партызану на працягу дзевятнаццаці гадоў не давалі афіцыйнай даведкі, двойчы звальнялі з работы, звальнялі беспад-

стаўна.

Але праўда брала верх. Спачатку працаваў у рэдакцыі мясцовай раёнкі, потым — у лесахімічнай прамысловасці, адказным сакратаром Слонімскага гарвыканкама, адказным сакратаром раённага аддзялення Таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры. І ўсюды з ім побач была Паэзія. Вынікам гэтага сталі яго кнігі вершаў „З пройдзеных дарог” (1970), „Жыву ў бацькоўскім краі” (1982), „Я пайшоў бы ўслед за летам” (1987), „Прыдарожныя сосны” (1995), „Травень” (1998). Анатоль Іверс пісаў пра тое, што яго хваліла, трывожыла. Ён моцна любіў сваю Бацькаўшчыну, родную мову. Трывожыўся за лёс беларускага народа:

Загадкава дзед мне казаў,
У бочкі ўстаўляючы донцы, —

Пра бацьку, як стражнік вязаў
За покліч „Да нашага сонца!”
Як кліч разгадаць той да дна,
Здаўна прабягаў што па гонях?
Не будзе памылкі аднак:
За мову! За сцяг! За Пагоню!

Анатоль Іверс шмат гадоў чытаў і выпісваў тыднёвік „Ніва”. Ён быў знаёмы і шчыра сябраваў з Аляксандрай Бергман, Сакратам Яновічам, Віктарам Шведам, Міхасём Хмялеўскім, Георгіем Валкавыцкім і іншымі творчымі людзьмі Польшчы. У Беларусі ён да апошніх дзён свайго жыцця быў у літаратурных пошуках, быў сярод моладзі і вучняў школ. Вёў шчырую размову аб

роднай літаратуры, паэзіі, заклікаў мацней любіць Радзіму і аберагаць яе. „Чалавек у дарозе”, — сказаў некалькі разоў пра яго прафесар Алесей Лойка. І гэта сапраўды было так.

Нялёгкае, але доўгае жыццё пражыў заходнебеларускі паэт Анатоль Іверс. У яго ніколі

Не пыталі, ці скошана,
Ці хоць дзве засталіся гарошыны.
Не пыталі, ці ў пору пасеяна,
Ці ў гумно хоць прывезена сена...

А ён жыў і змагаўся, дапамагаў іншым, жыў сціпла і пісаў вершы, якія дапамагалі жыць і цягнуць, якія супакойвалі і прыносілі асалоду землякам.

Сяргей Чыгрын

Радасць маёй душы

[1 *працяг*]

„Купі «Ніву»!” А ён тады ні слоўніка, ні ніякіх граматык не меў, каб правесці. Сын з нявесткай раздабылі польска-беларускі слоўнік. Цудоўны падарунак!

— У кожным вершы ёсць свой меладыйны дух. Ён быццам бы выпраменьваецца з верша, — кажа Язэп Карпюк. Ён для музыкі нарадзіўся ў арміі, як у Жэшаве служыў, спяваючы ў ансамблі Рошчанкі, а тут, у Сямітычах, запрасіў яго ў парафіяльны хор айцец Рыгор Сасна. Прыйшлося і павучыцца музыкі, напрыклад, у Пятра Кузьмяка. Меў і самавучак з 1905 года... Цяпер то ўсе 32 гамы ведае як пяць сваіх пальцаў. І зайграе свае песні, і праспявае на галасы. Песні на свае словы, вельмі народныя ў гучанні, і на вершы беларускіх вядомых паэтаў, вершы „белакежцаў” і тых, хто друкаваўся ў „Парнасіку”; вось Мікалая Лук’янюка стары лірычны верш. А Генуш Шэмет і на ягоны „Гімн Падляшша”, прачытаўшы словы, музыку сваю падклаў. Дарэчы, Генадзь Шэмет, як кампазітар, узяўся памагчы Язэпу Карпюку стварыць прафесійную касету — зрабіць аранжыроўку, зінструментаваць, сарганізаваць прафесійны запіс. Я ўжо нават бачу загалолак: „Еду на бяседу”. А з вершаў лірычных — пад гітару, піяніна, таксама мог бы быць музычны гіт Беласточчыны, і не толькі. Чалавек мог бы задумацца, сцішыцца, калі ад тых песняў у сэрцы заварушыцца штосьці, у горле зашчыміць ад суму, асалоды, шчасця...

Язэп Карпюк працуе. Напісаў вадзівіль, піша „фацэцы”, афарызмы. Ніко-

лі рук не складаў. Час, кажа, ёсць найлепшы суддзя: ён усё паставіць на сваё месца, ацэніць тое, што мы зрабілі, як выкарысталі тое, што нам Бог даў.

Міра Лукша
Фота аўтара

Мой краявід Падляшша,
Другога не знайсці.
Мой краявід Падляшша —
Радасць маёй душы.

У краявідзе ночы
Зорчкі гараць.
У краявідзе ночы
Прасторы ціха спяць.

У краявідах часу
Рэчанькі плывуць.
У краявідах часу
Наш векавечны пуць.

Прыпеў:
Мой краявід Падляшша,
Другога не знайсці.
Мой краявід Падляшша —
Радасць маёй душы.

У краявідах нашых
Шчасце і бяда.
У краявідах родных
Мёд і лебяды.

У краявідах родных
Радасць ідзе ў бой,
Дабром ліюцца песні
Над усёй Зямлёй.
Прыпеў:

Гімн Падляшша

Музыка Генадзя Шэмета
Словы Язэпа Карпюка

Музыка Генадзя Шэмета
Словы Язэпа Карпюка

Мой кра - я - від Пад - ляш - ша, дру - го - га не знай - сці.

Мой кра - я - від Пад - ляш - ша - ра - дасць ма - ёй ду - шы.

Мой кра - я - від Пад - ляш - ша - ра - дасць ма - ёй ду - шы.

У кра - я - ві - дзе но - чы зо - рач - кі га - раць.

У кра - я - ві - дзе но - чы пра - сто - ры ці - ха спяць.

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

У Барысаўцы пражывае дзевяць маладых сем'яў з дзецьмі. Ну, а дзеці, асабліва на вёсцы, падчас Каляд калядуюць. Вось я і завітаў да сям'і Пуціннікаў, з якое маленькія дзеткі пайшлі ў калядны вечар, прадаўжаючы традыцыі сваіх продкаў, спевам славіць радаснае свята.

Яшчэ перад святам уся сям'я вельмі акуратна аднавіла гвязду, якую на пачатку сямідзесятых гадоў быў зрабіў дзедка Ян. Працавалі ўсе: і бабуля Юлія, і тата Міраслаў, і чацвёртакласнік Янка, і трэцякласніцы Ася і Галінка, і дашкольнік Паўлік. Пэўна памагала б і мама Марыся, але ёй трэба было люляць наймалодшага Лукашыка. Але не толькі хатнія працавалі — дапамагала ім таксама і маладзенькая суседка Марта Пуціннік. І гвезда атрымалася, мала сказаць, што прыгожая, але трэба яе проста назваць грацыёзнай.

У першы дзень Каляд а дванаццатай гадзіне выйшлі дзеткі ў сваю вёску з песняй. Калядавалі Янка, Ася і Галінка Пуціннікі разам з Андрэем, Юстынкай і Паўлінкай Бурамі. А калі ўжо абышлі ўсю Барысаўку, тады тата Міраслаў Пуціннік завёз тройку сваіх дзетак разам з бабуляй Юліяй на чыгуначны прыпытак у Гнільцы. Там яны праспявалі калядку пану Цвяткову, чыгуначнаму пенсіянеру пражываючаму ў станцыйным будынку, а затым селі ў поезд і паехалі ў Семяноўку, дзе жыве іхняя другая бабуля Люба. Яшчэ ідучых са станцыі маленькіх каляднікаў з прыгожай гвездай затрымлівалі жыхары Семяноўкі і прасілі праспяваць ім. У Семяноўцы абкалядавалі яны толькі палову вёскі і стаміліся; Семяноўка ж — гэта вёска вялікая!

— Бабулька, нам ужо языкі баляць! — казалі дзяўчынкі.

Юлія Пуціннік вельмі задаволена сваімі ўнукамі, бо спадзяецца, што яны наследуюць спадчыну сваіх бацькоў і дзядоў. Гэта яна вучыла іх калядак.

— Некалькі гадоў, калі моладзь адхлынула ў горад, наглядаўся заняпад калядавання, — кажа яна. — Але вось тыя маладыя сем'і ўнушаюць надзею, што традыцыя ў Барысаўцы адродзіцца. Сёлета з нашай вёскі хадзілі яшчэ дзве групы каляднікаў з гвездамі і адна без.

Калісь і бабуля хадзіла калядаваць па ляўкоўскіх хутарах, адкуль яна родам. Адночы, успамінае яна, зайшлі мы да аднае беднае хаты і гаспадыня, у якой не было грошай, дала нам сырую каўбасу. І невядома было, што маладым каляднікам з такою сырою каўбасою рабіць; ніхто яе не хацеў. Але вось зайшлі пад адну хату, а там сабакі на іх накінуліся. То яны тую каўбасу саба-

Маладыя каляднікі

Ася, Паўлік, Галінка і Янка Пуціннікі.

кам, а самыя — у ногі.

А сёлетнія каляднікі вучацца ў Дубінах і Навасадах. Бабуля з гонарам інфармуе мне, што ўсе яны вывучаюць беларускую мову, а крыху пазней, што і нямецкую. І побач „Раждства Хрыстова”

праспявалі яны мне яшчэ і нямецкую песеньку!

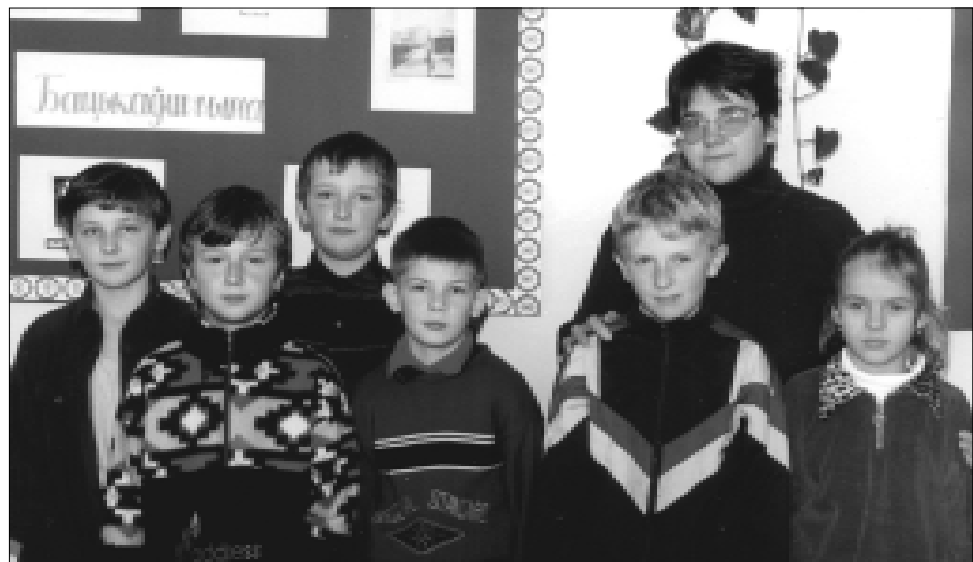
Дзеткі вучацца добра, а найлепш Ася. Яна выдатніца, і школьнае пасведчанне ў яе — з бела-чырвонай палоскай.

Аляксандр ВЯРЫЦКІ

Знаёмяцца з мінуўшчынай

Вучні чацвёртага класа Падставовай школы ў Чыжах любяць хадзіць на экскурсіі і гаварыць пра мінуўшчыну сваіх вёсак. На ўроку беларускай мовы яны рысавалі генеалагічнае дрэва і ўспаміналі пра жыццё сваіх дзядоў і прадзедаў. У мінулым годзе ездзілі ў Беларускі музей у Гайнаўку, дзе ўбачылі вясковыя прылады працы. Некаторыя з іх дзеці могуць яшчэ знайсці на сваіх панадворках. Даўнія прадметы, якімі карысталіся іх бабулі, знаходзяцца ў зале беларускай мовы. Ёсць там спецыяльны куточак, дзе вісяць беларускія наценгазеткі. Разам са старэйшымі сябрамі вучні хочуць арганізаваць экскурсію ў скансэн у Студзівдах.

Настаўніца беларускай мовы Валянціна Андрасюк кажа, што на ўроках вучні любяць чытаць казкі, адгадваць загадкі і іграць у цікавыя гульні. Чытаюць таксама вершы, апавяданні

Вучні чацвёртага класа з настаўніцай Валянцінай Андрасюк.

Віктар Шнп

Свята ў мядзведзя

Грук-грук... Па лясной дарозе
Едуць зайчыкі на возе.
Пабылі на кірмашы
Мёд купілі ў гладышы.
Запрасіў мядзведзь дахаты —
У яго сягоння свята.
Хай на свята ў асалоду
З гладыша паесць ён мёду.

Кот ішоў па рыбу

Дыбу, дыбу, дыбу —
Кот ішоў па рыбу.
І як можна цішай
Следам беглі мышы,
Котку неслі тапкі,
Каб не змерзлі лапкі
Ля вады сцюдзёнай
У траве зялёнай.

Уладзімір Арлоў. Адкуль наш род

Славяне і балты

У жалезным веку жыхарамі Беларусі былі плямёны балтаў. Гэта продкі нашых сучасных суседзяў — латышоў і літоўцаў. Пятнаццаць стагоддзяў таму сюды прыйшлі плямёны славянаў. Яны пасяліліся побач з балтамі, паступова перамяшаліся з імі і зліліся ў адзін народ. Значыцца, латышы і літоўцы даводзяцца нам, беларусам, блізкімі родзічамі. Але мы — славяне.

Славяне мелі лепшыя, чым у балтаў прылады працы. Яны аралі зямлю драўлянымі раламі з жалезнымі наканечнікамі. Ураджай жалі шырокімі вострымі сярпамі. Зерне на муку малолі на каменных жорнах, прыкладна такіх, якія нехта з вас мог яшчэ ўбачыць у бабулі ў вёсцы.

У продкаў сучасных беларусаў існаваў такі звычай. Калі хлопчык вырастаў, яму рабілі нялёгкае выпрабаванне. Каб мець права называцца мужчынам, ён павінен быў пераплысці хуткую ды глыбокую раку, здабыць на паляванні тура, мядзведзя або зубра, распаліць пад дажджом вогнішча. А яшчэ сапраўдны мужчына мусіў абавязкова ведаць, кім былі ягоныя дзяды, прадзеда і прапрадзеда. Таго, хто не ведаў, часам нават выганялі з сялібы, бо лічылася, што такі бяспамятны чалавек лёгка можа зрабіцца здраднікам.

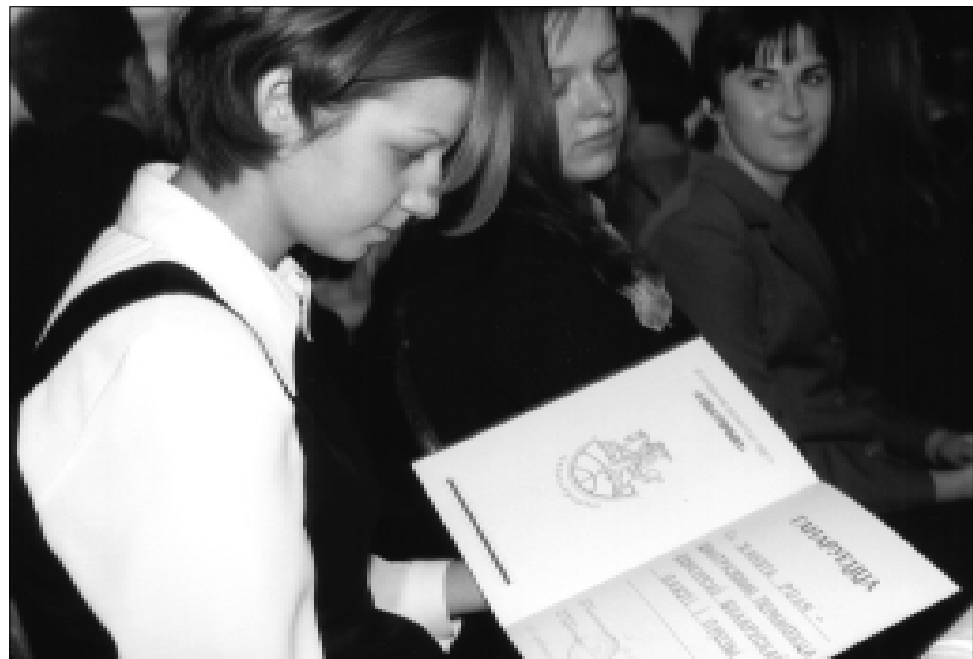
(працяг будзе)

і артыкулы ў „Зорцы”. Найбольш цікавымі былі тэксты, якія даслалі ў „Ніву” іх старэйшыя сябры і сяброўкі.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Гутарка не толькі пра паходжанне

Мае субяседнікі гэта маладыя людзі, выхаваныя ў польскай культуры, вучні польскіх школ, дзе беларуская мова выкладаецца як дадатковы прадмет. Яны прыналежаць да нацыянальнай меншасці з выбару. Гэта не перашкаджае ім бачыць сваё месца пасля заканчэння навукі ў Польшчы. Дарэчы, ведаючы дзве мовы і дзве культуры, маюць намнога больш шанцаў на сваё развіццё і поспех. Хочуць таксама спрычыніцца інтэграцыі паміж нашымі народамі.

Жанэта:
калісьці мне зайздросцілі
Жанэта Роля — вучаніца Агульнаадукацыйнага ліцэя ў Бельска-Падляшскім — у сваім родным горадзе. У школе найбольш любіць гуманістычныя прадметы: польскую мову, гісторыю, замежныя мовы. Ніжэй прыводжу яе словы.
— Мае продкі заўсёды жылі на гэтай зямлі. У сувязі з гістарычнымі падзеямі, у выніку якіх наша зямля пераходзіла з рук у рукі, мае продкі вывучалі і беларускую, і польскую

мовы. Мая сям'я жыве ў наваколлі Бельска-Падляшскага больш за чатырыста гадоў. Пра гэта я даведалася са старых парафіяльных кніг.
Беларускай культурай я пачала цікавіцца пад уплывам знаёмства з адным этнографам, які адначасова быў маім настаўнікам.
Гэты этнограф разам са сваёй жонкай сталіся маімі добрымі сябрамі. Зараз я магу з імі пагаварыць пра свае праблемы. У пачатковай школе я мела магчымасць пазнаёміцца з гісторыяй Беласточчыны. Я ўдзяч-

на таксама настаўнікам беларускай мовы і гісторыі, сваім бацькам а таксама Сустрэчам „Зоркі”, якія праводзяцца з 1995 года.
Праўда, найперш мая сям'я была здзіўлена маімі зацікаўленнямі. Усе яны адсюль родам. Мама і бацька вучыліся ў навакольных вёсках, пазней перабраліся ў горад. Іх бацькі ўвесь час гаварылі на беларускай мове (дыялектам), аднак у хаце гаварылася ўжо па-польску. Пазней яны здзіўляліся, адкуль у мяне такая цікавасць да беларускіх спраў. Добра, што мае бацькі падтрымоўвалі мяне, яны ганарыліся, што я цікаўлюся гэтым. Я вельмі хачу, каб у маёй сям'і зноў пачалі гаварыць на роднай мове. Бацькі ўсё часцей стараюцца так размаўляць.
Аднак у сувязі з маімі зацікаўленнямі свае адносіны да мяне памяншаліся аднагодкі. У такіх гарадках як Бельск добра відаць і нацыянальныя, і рэлігійныя меншасці. Калі нехта ідзе сваёй дарогай, мае дасягненні, у малым мястэчку яго прыніжаюць, здзекуюцца над ім. Усё гэтае няшчасце бярэцца з чорнай зайздросці.
У маім жыцці было многа поспехаў — у дэкламатарскіх конкурсах, у літаратурных конкурсах арганізаваных газетамі. Усе мае поспехі ўздзейнічалі на людзей як чырвоная плахта на быка. Насміхаліся з мяне, кпілі. Аднак, з часам, мае сябры змірыліся з сітуацыяй і нярэдка рабілі ўражанне зацікаўленых маімі справамі. Час ад часу тэлефануюць мне, распытваюць пра магчымасць удзельніцтва ў Сустрэчах „Зоркі” або нашым кабарэ (арганізаваным Жанэтай — рэд.).
У адносінах паміж маладымі беларусамі і палякамі нельга ставіць муру, нельга пагарджаць чалавекам

толькі з-за яго паходжання. Трэба жыць нармальна, не ствараць штучных перашкод, не дыскрымінаваць іншых, што зараз такое моднае. Мы можам разам многаму навучыцца, асабліва калі справа ў фальклору і культуры. Паводле мяне гэтая інтэграцыя павінна заключацца ў абмен назіраннямі і думкамі ды ўзаемным сяброўстве.
Калі гаварыць пра Бельск, дык існуюць тут два асноўныя веравызнанні: каталіцызм і праваслаўе. Іншыя веравызнанні гэта меншасці. Людзі думваюць, што католікі гэта палякі, а праваслаўныя — беларусы, што, на маю думку, з'яўляецца залішнім абагульненнем. Ведаю людзей, якія не трапляюць пад гэты падзел. Гэта перашкаджае ў сяброўскіх кантактах. Цяжка ўявіць сабе сітуацыю, калі нехта ў цэнтры Бельска мог бы загаварыць на беларускай мове. Маладзёжныя групы ваража арыентаваныя да беларусаў маглі б нават прымяніць агрэсію. У нас існуе своеасаблівая міжнацыянальная нянавісць. Я ўсё ж мела многа шчасця. У асяроддзі, дзе вырастала і жыву, ніколі мяне не дыскрымінавалі з-за беларускасці ці праваслаўнага веравызнання.
Цяжка мне забіраць голас і гаварыць пра талерантнасць палякаў, паколькі я асабіста ніколі не была адкінута асяроддзем. Нягледзячы на ўсё магу сказаць, што жыхары майго горада — талерантныя. Праўда, час ад часу здараюцца ў нас дробныя дракі і скандалы, усё ж маюць яны маргінальнае значэнне. Думаю, што палякаў можна назваць талерантным народам.
(працяг будзе)
Сільвія МАЦЯЕЎСКАЯ
„Inny świat”,
Старына, 15-25 ліпеня 1999 г.

Ліса і цецярук

(беларуская народная казка)
Сядзеў цецярук на бярозе, ну, і пеў свае песні. Пачула яго ліса і захацелася ёй цецэруком падсілкавацца. Вось яна падышла да дрэва і гаворыць:
— Слухай, цецярук. Ці не чуў ты, што цяпер пайшлі новыя законы, каб усе звяры мірна жылі і адзін аднаго не чапалі. Такі загад ёсць, я яго сама читала.
А цецярук ёй гаворыць:

— Добрыя законы, але нешта, чую, недалёка сабакі брэшуць, ці не сюды яны бягуць.
Збіраецца ліса ўцякаць, а цецярук ёй кажа:
— Дый пачакай, можа, яшчэ які закон прынясуць. Раз такі закон, каб адзін аднаго не чапаў, то няма ж чаго баяцца.
Ліса гаворыць:
— А можа, яны яшчэ загады тыя не читалі, то трэба ўцякаць.
І, брат, драла! Так лісе і не ўдалося абмануць цецэрука.

Вершы Віктара Шведа

Куба

ляжыць у ложку
Географ распачаў урок
І запытаў Якуба:
— Адкажы ты мне, сыноч,
Дзе ляжыць Куба?

— Куба, добры сябра мой,
Прастудзіўся трохку.
І з балючай галавой
Ён ляжыць у ложку.

Заўтра

прывядзі бацькоў
Сядзіць Янка ля ракі,
Ловіць вудай шчупакі.
І папаўся на кручок
Невялічкі шчупачок.

Адпускаючы назад,
Янка даў яму загад:
— Заўтра буду тут ізноў,
Прывядзі сваіх бацькоў.

А калі загасне сэнс быцця
і не будзе ўжо
куды ісці,
не будзе пра што думаць,
каго хаць.
Калі загаснуць зоркі і
месяц скажа „да пабачэння”,
сэрца будзе цяпець,
калі пачуцці перастануць
кранаць каго-небудзь,
усе будуць чакаць толькі
слова супехі і адзіноку
ўсмешку...
Тады буду бачыць
што цела памерла
толькі душа яшчэ не...
(ырг)

Польска-беларуская крыжаванка № 4

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.
Адказ на крыжаванку н-р 52: Нагода, радасць, Макар. Пара, гак, мода, дар, ас, альт.
Узнагароды, аўтаручкі (сіенкорісу), выйгралі: Паўліна Герасімяк з Гайнаўкі, Бася Сянкевіч, Агата Капейчык з Нарвы, Юстына Аўласюк са Старога Беразова, Марк Гэча з Трасцянікі. Віншуем!

Ciasto		Pińsk		Miasto	Gołęb	
		Rama		Buch!		
►		▼		▼		
Narocz	►					
Smak	►					
Beczka dłubanka	►					

Пераскочыць саміх сябе...

Сцэна са спектакля. Справа: Веслаў Астроўскі, Дарота Радомская, Крыстына Кацпроўіч, Славамір Паплаўскі, Люцына Ідзькоўская, Роберт Нінкевіч.

Канец мінулага года і пачатак новага, двухтысячнага года былі багатыя прэм’ерамі ў Беластоцкім драматычным тэатры імя А. Вянгеркі. На адной з іх хацелася б сёння спыніцца, бо нельга было б не зрабіць гэтага.

Маю на думцы спектакль „Жалезная канструкцыя” Мацея Вайтышкі, які рэжысёраваў Вальдэмар Сьмігасевіч. Прэм’ера адбылася 11 снежня мінулага года, на 55-годдзе тэатра Аляксандра Вянгеркі, і была моцна асаджана на беластоцкіх рэаліях.

Аб гэтым сведчыў перш за ўсё палац Браніцкіх, прадстаўлены на сцэне (адаптацыя на патрэбы беластачан). У іншым месцы быў бы іншы палац, характэрны для тае мясцовасці. Бо менавіта дзея гэтай сучаснай камедыі была б адэкватная сёння ў кожным, бадай, закутку нашай краіны.

Высяпнскі, сказаў аўтар (нехта параўнаў „Жалезную канструкцыю” з „Вяселлем” С. Высяпнскага), апісваў рэчаіснасць, будучы перакананым, што нацыянальным надзеям палякаў пагражае страшэнная небяспека. Думаю, што сёння нашым надзеям пагражае не тое, што будзе штораз страшней, а тое, што будзе штораз дурней. На жаль, наш лёс у нашых руках і не будзе на каго зваліць адказнасць, канстатаваў Мацей Вайтышка.

Камедыя — цяжкі гатунак, бо ўмець смяяцца гэта вялікі куншт. Умець жа смяяцца з самога сябе — найвышэйшае майстэрства. Чаму з самога сябе? Таму, што ў гэтым спектаклі кожны можа ўбачыць сябе. А прынамсі той, хто хоча дастасавацца да новых умоў, неактыўна паводзіцца, не звязваючы на этычныя нормы, на смешнасць, якую выклікае яго ненатуральнасць, пагоня за прыгожым фасадам.

Усе тут дзеючыя асобы — знакамітыя людзі. Вось знакамітая паэтка (Люцына Ідзькоўская), якая ў новых

умовах імкнецца любой цаной стаць чалавекам бізнесу. Знакамітая таксама пара аўтараў сцэнарыяў (Юстына Гадлеўская і Павел Айгнер), якія выйгралі конкурс, знакамітая сцэнаграфка (Дарота Радомская), мітуслівая і важная без падстаў, а нават знакаміты войт з яго неверагодным жаданнем выдаць дачку замуж у палацовай сцэнарыі (цікавая ігра Роберта Нінкевіча!) і такая ж ўласніца сталойкі (непераўзыхадная Данута Бах), быццам бы да яе ўвесь свет належыць.

Дасканала падсумаваў гэтыя асобы рэжысёр Вальдэмар Сьмігасевіч: „Як у польскім грамадстве, кожны мае сваю мэту, мечашца, а не ў стане мець адну мэту, супольную. Мінаемся мы, не хочам разумець адзін другога. Людзі, якія пазуюць на вялікіх, страшэнна маленькія. Яны б хацелі пераскочыць саміх сябе...”

Нездарма графіня (дасканалая Аліцыя Тэлятыцкая), якая вярнулася з эміграцыі, дзе была шмат дзесяткаў гадоў, іранічна канстатавала: Польшча гэта такая нязвычайная краіна, дзе на кожным кроку артысты, паэты, пісьменнікі...

На жаль, усё гэта ўяўнае, як і цэлы яе палац, які на канец аказаўся атрапай.

Гратэск, які мы бачым на сцэне, несумненна, прыцягвае гледача, бо бліскі ён жыццю. Трапна перададзеныя постаці герояў у гэтай камедыі сведчаць не толькі аб высокім майстэрстве актёраў нашага драматычнага тэатра, але перш за ўсё аб вялікім майстэрстве рэжысёра Вальдэмара Сьмігасевіча.

Дырэктара тэатра Анджэя Кароляка віншваем з выбарам яго ў плебісцыце „Кур’ера параннага” „Залатыя ключы” лаўрэатам у галіне культуры. Ён заслужыў гэтага.

Ада ЧАЧУГА

Фота Пятра САВІЦКАГА

У Нараўку возяць 180 вучняў

У Пачатковай школе ў Нараўцы навучаецца 344 дзяцей ды ў 3-гадовай Публічнай гімназіі — 70 (адкрылі тры гімназічныя першыя класы). У гімназіі навучае 15 настаўнікаў. Цяпер вучні абедзвюх нараўчанскіх школ маюць вельмі добрыя ўмовы да навукі. Ёсць тут новая спартыўная зала, камп’ютэрная майстэрня, бібліятэка ды ста-

ловая. Ёсць добра падрыхтаваныя настаўнікі. Зараз 180 вучняў даязджаюць на школьных аўтобусах.

У гміне ёсць яшчэ шасцікласныя Пачатковыя школы ў Старым Ляўковіце — 100 вучняў і ў Семяноўцы — 72. Толькі ў гэтым навучальным годзе вучацца ў іх яшчэ васьмікласнікі.

(гай)

Слава Ягайлавага дуба не прамінае

Ноч з 30 на 31 кастрычніка 1974 г. у раёне Белавежскай пушчы была цяжкая людзям, звярыне і ўсёй прыродзе. Дзьмуў моцны паўднёва-заходні вецер. Хмары ішлі нізка, абляпляючы дрэвы мокрым снегам. Да таго выступіла вельмі глыбокая бараметрычная дэпрэсія (967 гПа — 725 мм ртутнага слупа), у нас рэдкая з’ява. І вось, у тую ноч, дзесьці над ранаю паваліўся славуці дуб Ягайлы ў Белавежскім нацыянальным парку. Першым, які гэтае здарэнне заўважыў, быў Вальдэмар Хвыць, тадышні працаўнік Прыродазнаўчага музея. Ён паведаміў пра гэты выпадак Яцку Высмолку — ляснічому парку. Калі вестка пра падзенне „Ягайлы” разышлася па Белавежы, людзі адчувалі сябе так, быццам страцілі кагосьці блізкага. Я тады працаваў у музеі. Калі даведаўся ад В. Хвыці аб страце дуба, хутка звязаўся з фатографам Вітальдам Мінкевічам і мы абодва пабеглі ў запаведнік. Убачыўшы паваленага волата, нам стала вельмі сумна. В. Мінкевіч паставіў мяне на фоне „Ягайлы” і зрабіў здымак. Той жа здымак я далучыў да карэспандэнцыі пра смерць дуба, які змясціла „Газета Беластоцкая” ў 296 н-ры ад 5 лістапада 1974 г. Вестка аб сумнай падзеі разышлася па Польшчы. Некаторыя турысты спецыяльна прыязджалі ў Белавежу, каб самім правесці гэтую інфармацыю.

На галінах паваленага дуба было яшчэ шмат лісця, а навокал ляжалі жалуды. Дрэва, хаця мела каля 500 гадоў, усё пладана сіла. Удзельнікі экскурсій і паасобныя турысты забіралі іх на памятку. Адзін лісток „Ягайлы” зберагла нашчадка Барбара Эва Высмолэк. Яна ўклеіла яго ў „Хроніку Гуртка экскурсаводаў ПТТК у Белавежы”. Спадарыня Высмолэк, супольна з мужам Яцкам, арганізавала ўрачыстае развітанне белавежскіх экскурсаводаў з дубам. Адбылося яно 10 лістапада 1974 г. Потым экскурсаводы абгарадзілі „Ягайлу”, выкарыстоўваючы дзеля гэтага ссохлыя галіны навакольных дрэў. Усё дзеля таго, каб як найдаўжэй захаваць для турыстаў і сябе саміх славуце дрэва.

Навуковы працаўнік Установы даследавання млекакормячых ПАН у Белавежы, д-р Лешэк Альшэўскі, набіраў 10 жалудоў ад „Ягайлы” і супольна з д-рам Станіславам Бароўскім пасадзіў іх у агародчыку. На другі год выраслі з іх два дубкі, але пратрымаўся толькі адзін. Восем гадоў апекаваўся ім С. Бароўскі. Свайго падапечнага назваў „Ягелончыкам”. У 1982 г. „Ягелончык” быў перасаджаны ў агарод ля Белавежскай геабатанічнай станцыі Варшаўскага ўніверсітэта. Апеку над ім пераняў кіраўнік гэтай установы, тады дацэнт, а зараз прафесар Януш Б. Фалінскі. Калі праз два гады дрэўца памералі, аказалася, што яно мае 2 метры вышыні.

А наогул як сталася, што паявіўся дуб Ягайлы? Хто яго гэтак назваў? Найхутчэй бацькам хросным быў Ян Ежы Карпінскі, шматгадовы дырэктар Белавежскага нацыянальнага парку. Ён час ад часу вадзіў па пушчы экскурсіі і хацеў мець прычыну, каб недзе на шляху расказаць пра далёкае мінулае пушчы. Шукаў нейкага старога, магутага дуба і на канец яго знайшоў у 398 квартале. Дуб меў недзе з 5 ста-

годдзяў. Побач яго ляжала тоўстая і доўгая на 29 метраў галіна, якую ў 1935 г. абламала бура. Хаця дрэва не мела зашмат галін, выклікала станоўчае ўражанне сваёй незвычайнай магутнасцю. Тэрыторыя, на якой знаходзіўся дуб, якраз нязначна ўзвышана. Тут жа ёсць умовы для таго, каб размясціцца лагерам. „А ці не стаяў, мабыць, тут лагер Ягайлы, калі ён у 1409 г. паляваў у Белавежскай пушчы, падрыхтоўваючы мяса сваім воінам перад Грунвальдскай бітвай?” — падумалася дырэктару. Адказ мог быць выключна станоўчы. А яшчэ ж непадалёку пераплывае рака Нараўка, па якой адпраўлялі ў Плоцк мяса ўпалыванай звярыны. Вось, гэтак імя Ягайлы звязалася з дубам, які магчыма, што і „бачыў” караля. Пад такім названнем гэты лясны волат выступае ў турыстычных даведніках, пачынаючы з другой паловы трыццатых гадоў.

Дуб Ягайлы вельмі хутка здабыў вялікую папулярнасць. Турысты рабілі з ім здымкі, потым пачалі ўвекавечваць яго і на кінастужцы. Пасля II сусветнай вайны стала традыцыяй, што кожная экскурсія, якая наведвала Белавежу, абавязкова мусіла дайсці да дуба Ягайлы. Гэта штосьці на падабенства „быць у Рыме і не бачыць папы?!” Славуці дуб красавяўся на здымках у кожным даведніку аб пушчы. Паўляўся і ў асветніцкіх фільмах. Проста, быў другім, па зубры, атракцыёнам Белавежы.

На жаль, спарэхнелы ад сярэдзіны дуб з часам пачаў трывожна перакульвацца набок. У парку пачалі думаць, што з гэтым зрабіць, як ратаваць помнік прыроды. У 1959 г. дырэкцыя БНП звярнулася за дапамогай да спецыялістаў аж у Кракаў. Праз год Навукова рада БНП, пад старшынствам праф. Аўгуста Дэнеля, выршыла, што ўсё ж, нягледзячы на славу, якую займала дрэва, дуб трэба пакінуць свайму лёсу. Гэты ж прынцып абавязвае на ўсёй тэрыторыі запаведніка і не прадбачваюцца ніякія выключэнні. Зрэшты, няма нічога вечнага!

Дуб ад таго часу прастаяў яшчэ 14 гадоў. Магчыма, працягваў бы сваё жыццё крыху даўжэй, каб не надта неспрыяльныя атмасферныя ўмовы, якія выступілі ў 1974 г. Лета і восень былі мокрымі, глеба размокла, гэта і паўплывала ў значнай ступені на тое, што дуб страціў грунт пад карэннямі. Хапіла, каб падзьмуў мацнейшы вецер і дрэву надышоў канец.

Нягледзячы на тое, што ад моманту падзення дуба Ягайлы прайшло роўна чвэрць стагоддзя, ён надалей прыцягвае ўвагу шматлікіх турыстаў, хаця ўжо ў не такой ступені як раней. Яго калода, хаця пастаянна раскладваецца, усё ж выклікае вялікае ўражанне сваімі памерамі.

Варта на канец успомніць, што пяць гадоў пасля смерці дуба Ягайлы ва ўрочышчы Старая Белавежа паявіўся яго цёзка. Яцэк Высмолэк, ствараючы тут г.зв. шлях каралеўскіх дубоў, надаў 24 дубам імёны вялікіх літоўскіх князёў і польскіх каралёў, якія мелі дачыненне да Белавежскай пушчы. Сярод іх, зразумела, не магло не быць дуба Ягайлы. Шлях гэты быў урачыста адкрыты 11 мая 1979 г. і ад пачатку свайго існавання прыцягвае ўвагу наведвальнікаў.

Пётр Байко

Рэгіянальны конкурс гвяздаў

III Рэгіянальны конкурс гвяздаў, арганізаваны Праваслаўным выдавецтвам „Братчык” з Гайнаўкі і Фондам развіцця праваслаўнай культуры з Варшавы адбыўся на другі дзень Каляд у Свята-Троіцкім саборы. На гэты раз на конкурс прапанаваных было дзесяць гвяздаў.

Вернікі, якія выходзілі з царквы пасля Літургіі, глядзелі гвязды і ацэньвалі іх. Калі арганізатары падлічылі галасы, аказалася, што галасавала каля двухсот пяцідзясяці асоб. Гайнавянам найбольш спадабалася двухрадавая гвязда з яркім прыгожым лічкам (97 галасоў), якую выканалі спадарства Антышюкі з Гайнаўкі (на здымку яна з правага боку, крупіцца). Галоўныя выканаўцы гвязды, ліцэістка Аня і яе брат Раман калядавалі з ёю на першы дзень Ражджаства. Памагалі ім сваякі. Крыху менш галасоў атрымала гвязда Якуба Багацэвіча з Кры-

ватыч (84). Аграмадная двухрадавая з дванаццаццю каляровымі арнаментамі і асветленай мноствам лямпачак гвязда вельмі прыгожа выглядае ноччу. Якуб Багацэвіч гвязды робіць з дзяцінства, найпрыгажэйшыя трапілі ў Маскоўскі Патрыярхат, у Варшаву, Беласток і ў вясковыя прыходы. На трэцім месцы апынулася гвязда Уладзіміра Петручука з Гайнаўкі (48 галасоў). Усе ўдзельнікі конкурсу атрымалі дыпламы, а пераможцы — вартасныя ўзнагароды з рук дырэктара Фонду развіцця праваслаўнай культуры Васіля Піўніка. Маладзёжны хор Свята-Троіцкага сабора адспяваў выканаўцам гвяздаў многае лета, а Марк Якімюк, галоўны рэдактар выдавецтва „Братчык” падзякаваў тым, што не забываюць традыцый сваіх бацькоў і дзядоў.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

З серыі „Роўныя і раўнейшыя”

Вяртанне да традыцый?..

Наконт гэтай справы сам мітрапаліт Сава інтэрвеніяваў у прэм’ер-міністра польскага ўрада Ежы Бузка, прэзідэнта Аляксандра Кваснеўскага, маршалаў Сейма і Сената. І нават па загадзе галоўнага каменданта паліцыі быў праведзены адпаведны кантроль.

Не маглі стаяць збоку і праваслаўныя радныя Ваяводскага самаўрадавага сейміка ў Беластоку. Справа датычылася, як-ніяк, васьмі афіцэраў паліцыі праваслаўнага веравызнання з падляскага гарнізона паліцыі, якіх у другой палове мінулага года дэградавалі або перавялі на ніжэйшыя, горшыя пасады. Ненадзейнымі або кепскімі працаўнікамі аказаліся каменданты ў Сямятычах і Бельску-Падляшскім, начальнік аддзела дарожнага руху гарадской камендатуры паліцыі ў Беластоку, намеснік раённага каменданта ў Беластоку і іншыя.

Калі глядзець на справу з пазіцыі традыцый Другой Рэчы Паспалітай, тады ўсё ў парадку і няма чаго бунтавацца. Усё становіцца на сваё месца. Беластоцкія паліцыянты палічылі, аднак, такія дзеянні дыскрымінацыйнай з увагі на іх праваслаўнае веравызнанне, якое, відаць, сённяшнім нашым уладам асацыіруецца ледзь не з замежнай агентурай.

І таму яшчэ ў лістападзе мінулага года праваслаўныя радныя Ваяводскага самаўрадавага сейміка Яўген Чыквін, галоўны рэдактар „Przeglądu Prawosławnego”, накіраваў пісьмовае пытанне беластоцкаму ваяводу. Датычылася яно праблемы звальненняў і пераводу на ніжэйшыя, менш адказныя пасады пра-

цаўнікоў па прычынах веравызнання і нацыянальнасці.

Такая пастава ўлад, сцвердзіў радны Яўген Чыквін, выклікае непакой. Адчуваючы пагрозу, праваслаўнае грамадства нават тады, калі звальненні адбываюцца па аб’ектыўных прычынах, пачынае ўяўляць сабе гэта як праяву мэтанакіраванай, дыскрымінацыйнай палітыкі ўлад.

Радны Яўген Чыквін паставіў канкрэтнае пытанне: якія адносіны ўладаў ваяводства да парушанай праблемы? Ці і як маюць яны намер гэту праблему вырашыць?

Пры гэтым радны запрапанаваў адкрытую дыскусію, у ходзе якой будзе месца на выясненне канкрэтных дзеянняў і пастаноў уладаў. Без дыялогу будучыя паглыбляцца стэрэатыпы і прадуманыя, якія не пойдуць у карысць ані праваслаўным грамадзянам РП, ані ўладам, сцвердзіў Яўген Чыквін.

Да 10 студзеня 2000 года, калі мы гаварылі з Яўгенам Чыквіным, ніякага адказу на афіцыйнае пытанне раднага ад ваяводы не было. Вядома, што ваявода рэпрэзентуе адміністрацыйную ўладу і не падначалены самаўрадавым уладам.

Такім чынам, ваявода не мусіць нават даваць адказ праваслаўнаму раднаму Беластоцкага ваяводскага сейміка. Не мусіць, але ўсё ж павінен выказаць свае адносіны да звальнення паліцыянтаў праваслаўнага веравызнання з кіруючых пасадаў у беластоцкім гарнізоне паліцыі.

Чакае гэтага не толькі радны Яўген Чыквін.

Ада ЧАЧУГА

Па слядах мінулага

Лапы

Горад Лапы паўстаў у выніку аб’яднання некалькіх вёсак на шляху Сураж — Саколы і Сураж — Высокае-Мазавецкае. Развіццё горада адбылося дзякуючы будове Варшаўска-Пецярбургскай чыгункі.

Перад I сусветнай вайной у Лапах размясцілася рамонтнае чыгуначнае дэпо. Будаваць чыгунку прыехалі рабочыя з Расіі і ваколіц Беластока. Праваслаўнае насельніцтва Лап належала тады Суражскаму прыходу.

У 1898 годзе Праваслаўная Холмска-Варшаўская духоўная кансісторыя ўстанавіла ў Лапах прыход, які належаў епархіі Варшаўска-Пецярбургскай чыгуначнай магістралі. Першапачаткова царква размясцілася ў будынку чыгуначна-дарожнай школы. *Лапская Свята-Николаевская Железнодорожная Церковь* (так яна тады называлася) асвятчана была 30 красавіка 1898 года. Набажэнствы ў ёй адбываліся да 1906 года.

У 1903 годзе ўзнік камітэт пабудовы царквы. Складчыну на царкву чыгуначныя работнікі вырашылі штотымесечна вылічваць са сваіх заробкаў. Гэтага ж года адбылося пасвячэнне краевугольнага каменя на пляцы пры сённяшняй вуліцы Сікорскага. Храм быў пабудаваны паводле праекта інж. Гунета. Была гэта мураваная з чырвонай цэглы на плане крыжа царква памерамі 12 на 7 сажняў. Магла яна змясціць 500-700 чалавек. Завершана яна была двума, пакрытымі бляхай купаламі з пазалочанымі крыжамі. На званіцы знаходзіўся звон вагою 102 пуды і 30 фунтаў. 2 снежня 1906 года храм асвятціў епіскап Варшаўска-Прывісліўскі Мікалай. Побач царквы знаходзіўся могілнік, які пазней быў перанесены ў мясцовасць Лапы-Осэ (захаваўся ён да нашых часоў).

Прыходскі клір складалі святар і псаломшчык. Зямлі, разам з царкоўным

пляцам, было 448 квадратных сажняў. Прыходу належала яшчэ капліца на чыгуначнай станцыі ў Астралэнцы. У 1913 годзе ў прыходзе зарэгістраваных было 1 409 душ, пражываючых на чыгуначных станцыях Лапы (785), Шэпятова (30), Чыжэў (34), Малкіня (133), Зялёнка (55), Лохуў (50), Глушч (62), а таксама чыгуначнікі *Прывісліўскіх жэлезных дарог* маршрутаў Лапы — Астралэнка, Астралэнка — Глушч і Астралэнка — Малкіня, разам 260 чалавек.

Пасля I сусветнай вайны большасць праваслаўных пакінула месцы працы і падалася ў бежанства ў глыб Расіі. У адроджанай Польшчы царква ў Лапах не магла атрымаць статусу прыходскага храма. У 1920 годзе царква была разабрана камітэтам пабудовы касцёла. З царкоўнай цэглы ўзведзены быў каталіцкі храм. У той час у Лапах жыло 83 праваслаўных, якія страцілі духоўную апеку. Захаваліся метрычныя кнігі Лапскага праваслаўнага прыхода 1898-1915 гадоў, якія цяпер знаходзяцца ў Дзяржаўным архіве ў Беластоку. З іх можна даведацца, напрыклад, што ў 1912 годзе ў лапскай царкве ахрышчаных было 80 дзяцей, павянчаліся 37 пар, а памерлі 21 чалавек.

На царкоўным пляцы разбіта была спартыўная пляцоўка. У вугле гэтага пляца знаходзілася магіла настаўцеля а. Аляксея Шабарына (пам. у 1905 г.). У 1967 годзе быў распрацаваны праект пабудовы шашы, якая мела пралігаць побач месца вечнага спачыну святара. У выніку намаганняў тадышняга Беластоцка-Гданьскага епіскапа Ніканора, пры матэрыяльнай падтрымцы прыхаджан беластоцкага Свята-Мікалаеўскага сабора, адбылося перапахаванне астанкаў а. Аляксея Шабарына на праваслаўныя могілкі на Выгодзе. Такім чынам сцэрты быў апошні след па праваслаўным прыходзе ў Лапах.

(агс)

Каб усе радаваліся

Ужо чацвёрты раз Праваслаўнае брацтва св.св. Кірылы і Мяфодзія, якое дзейнічае пры Свята-Троіцкім саборы ў Гайнаўцы арганізавала Куццю для адзінокіх. Напярэдадні Ражджаства, калі на небе паявіліся першыя зоркі, за багатым, але яшчэ посным сталом, сабраліся адзінокія з усіх праваслаўных прыходаў Гайнаўкі, а сярод іх Яго Пасвяшчэнства епіскап Гайнаўскі Міран і ўсе святары сабора. Усіх прысутных прывітаў старшыня Брацтва Ян Андэраюк. Уладыка Міран адзначыў, што для адзінокіх трэба арганізаваць сустрэчы, паколькі ўсе павінны радавацца ў час Нараджэння Хрыстовага. Епіскап раскажаў таксама пра юбілейныя святкаванні ў Віфлееме. Падзяліўшыся прасвірай, усе селі за сталы вячэраць.

Сабралася больш за сорак асоб. Ангажаванасць членаў Брацтва, людзей

добрай волі была вялікая. Адны прыдбалі харчы (было больш за дванаццаць страў), другія ўпрыгожылі памяшканне і падрыхтавалі сталы. Хаця праспатканне ў саборы пайшла шырокая інфармацыя, то былі яшчэ пустыя месцы. Куцця — асаблівы дзень і многіх самотных маглі запрасіць сваякі і знаёмыя. Тыя, якія прыйшлі не шкадавалі, бо настрой быў узнёслы і радасны, а стол — багаты. Усе спявалі калядкі і радаваліся надыходзячым Ражджаством.

Мілай была сустрэча і для двух незнаёмых, якія зайшлі паглядзець царкву і выпіць гарбату. Праваслаўная жанчына, унучка былых эмігрантаў, пастаянна жыве ў Індыі, а мужчына прыехаў з Варшавы. Адыходзячы, яны вельмі дзякавалі гайнавянам за гасціннасць.

Аляксей МАРОЗ

Людзі ад голаду паміралі

Успамінае Аляксей ЛАГВІНЮК — 67-гадовы жыхар вёскі Ставішчы Чаромхаўскай гміны.

Бацька мой, Дзмітрый Лагвінюк, памёр у 1993 годзе. Яму было больш за дзевяноста гадоў. Памятаю, як пры жыцці расказваў пра бежанства, пра той шлях, які праходзіў са сваімі бацькамі як адзінаццацігадовы хлопец. Вось што з пачутага засталася ў маёй памяці.

У Ставішчах пачалі збірацца ў бежанства ў канцы жніўня. Было ўжо пасля жніваў. Жыта было звезенае, ляжала ў стадолах. Авёс на полі ў снапках стаяў, а бульба ў градачках даспявала.

Хто змог рыхтаваўся ў дарогу. Сабраліся і нашы: дзядуля Андрэй з бабулькай Анастасіяй, бацькава сястра замужняя, Яўфімія Навумюк з сынам Валодзькам, ды іхні зводны брат Дзяніс з жонкаю і дзвюма дочкамі.

Пагрузілі яны неабходны багаж на фурманку. Паклалі прадукты, збожжа на пашу для жывёлы. Прычапілі на пастронак кароўку да фурманкі ды некалькі авечак і так падаліся ў Расію.

У вёсцы засталася двух старэчаў і Васіль Пушкарэвіч, Тухмана сын. Паехаў бы і ён, але ў гэты час пасвіў кароў за Бугам. Калі атрымаў вестку аб выездзе і вярнуўся дамоў, застаў адну апусцелую сядзібу.

Ставішчुकі пачаткова ехалі разам. Першы абоз разбілі каля вёскі Тэрахі. Пасля начлегу рушылі ў напрамку Мінска. Дарогі набітыя былі бітком войскам. Цяжка было паварухнуцца. Вайскоўцы што і раз праганялі бежанцаў на пабочыну, каб тыя не тармазілі ім руху. Па абодвух баках шашы валялася шмат рэчаў пакінутых цывільнымі, перакуленыя вайсковыя фургоны.

У час падарожжа дзядуля прадаў кароўку з авечкамі і купіў добрага ка-

ня. На гэтай фурманцы дабраліся да станцыі Міханавічы пад Мінскам. Далей фурманкай нельга было ехаць. Пачалася пагрузка ў вагоны. Хто мацнейшы быў, дык хутчэй знайшоў сабе месца ў вагоне. Многія ставішчукі не забраліся тады з нашымі.

На цягніку заехалі ў Сібір, за Арэнбург. Прыстань знайшлі на хутары Самарскай, непадалёк ракі Дзярнога. Там мясцовыя забралі іх на кватэры. Бацька з дзядулем і Яўфімія Навумюк з сынам былі надалей разам. Жылі ў багатага гаспадара. Памагалі ў гаспадарцы. Кароў на хутары было шмат, таму малака і масла хапала кожнаму. Кожны дзень елі пірог і ялавічыну. Свінагадоўляй не займаліся. Зімою гаспадар рэзаў некалькі быкоў. Паўтушы саліў і вешаў на бэльцы ў гумне. Калі мяса замерзла, дык рэзалі яго кавалкамі. Кожны браў колькі хацеў. У якасці апалу выкарыстоўваўся кізак, бо дрэва не было.

Вясною, калі прыходзіў час пасяўных работ, жыхары хутара збіраліся ў адно месца і маліліся. Пасля кожны заходзіў на сваё поле і сеяў ярыну. Збожжа касілі косамі. Снапоў не ставілі. Клалі проста на зямлю, на ўскрыж. Яны доўга не сохлі. У час дажджу прарастала зерне. Калі мой бацька растлумачыў свайму гаспадару, як гэта ў нас робіцца, той адобрыў ідэю і пахваліў яго за гэта.

Малацілак у Самарскім хутары не ведалі. Малацьба праводзілася прымітыўна. Клалі снапы ў адно месца роўнае, адзін побач другога, а затым пракочвалі па іх моцнымі валкамі. Выбітае зерне ссыпалі ў кучку пад дах. У мяшках не захоўвалі.

Бульбы там амаль не вырошчвалі. Калі нехта накапаў дзесяць вёдраў, казалі, што надта многа. Падавалі яе на стол гасцям пры большым свяце, як своеасаблівую страву.

На другім баку ракі жылі татары, якія з рускімі ветліва абыходзіліся і часта запрашалі іх да сябе ў госці. Татары спажывалі адну каніну. Шкілеты чэрапаў вешалі на драўляныя калочкі, навокал хаты. Пры нагодзе паказвалі іх гасцям, што абазначала колькасць з’едзеных коней. Збожжа вазілі на перамол у адлеглыя за 80 км млыны. Звычай мясцовых жыхароў хутара было піццё гарбаты. Шмат гэтага напітку выпівалі. Госцю далівалі да таго часу, пакуль ён не паставіў кубачак дагары дном. Абазначала гэта, што госць удосталь напіўся і гаспадар больш не наліваў.

У час рэвалюцыі многае перамянілася. Бальшавікі арганізавалі свае камітэты, якіх мясцовыя называлі „губмятламі”. Супрацоўнікі гэтых камітэтаў забіралі ад мясцовых усё, што траплялася ў рукі. Нічога не пакідалі. Адабранае сялянам збожжа бальшавікі захоўвалі ў вагонах, якіх на чыгуначных станцыях стаяла процьма. Вагоны са збожжам ахоўвалі вартаўнікі. Многія прабавалі красці зерне. Ахоўнікі да такіх стралялі як да качак.

З цяжкасцямі дабраліся да Арэнбурга. У той час у горадзе дзейнічала група Чырвонага крыжа „Ара”, якая рыхтавала спіскі бежанцаў і перадавала ў харчовыя пункты. Па гэтых спісках бежанцы атрымлівалі сямейныя кніжкі, а затым талоны на прадукты.

Дзядуля з бацькам і ягонаю сястрой Яўфіміяй жылі ў вагонах. Калі прыходзілі ў харчовы пункт за прадуктамі, бачылі мноства валяючыхся трупам на вуліцах. Людзі паміралі ад голаду. Трэба было даць немалую ўзятку санітару, каб гэты захаваў нябожчыка. З Арэнбурга дзядуля з сям’ёй паехаў на Украіну. Там працаваў ягоны зяць, муж Яўфіміі. Пры царскім парадку быў ён вывезены ў Расію з Чаромхі як жалезнадарожны майстар. Закватараваліся ў Акуліны, у вёсцы Гацькі Смелянскага раёна Чаркаскай вобласці. Мужчыны памагалі гаспадыні ў гаспа-

дарцы. Яна за працу плаціла прадуктамі. Пасля рэвалюцыі у крузе бежанцаў пачалі гаварыць аб устанаўленні Польшчы. Нашы рашылі вярнуцца на бацькаўшчыну.

Дзядуля доўга чакаў дакументаў. Калі атрымаў дазвол на вяртанне, адправіўся на цягніку дамоў. Зсталася ў Гацьках бацькава сястра Яўфімія з сынам Валодзем. Яны не мелі аформленых дакументаў. Вярталіся дамоў пазней. Калі дабраліся да польскай граніцы, дала Яўфімія саян (калярова тканую спадніцу) мясцоваму жыхару, каб гэты стаў іхнім правадніком.

Дзядуля з бацькам вярталіся на цягніку гэтай самай дарогай, што раней. У Ставішчы прыехалі ў 1919 годзе.

У вёску вярталіся першыя бежанцы. Навокал пустэча. Вуліца парасла маладой бярэзінай. Дамы разбураныя. Лепшыя вокны і дзверцы з печак павырываныя. Поле парасло пустазеллем. Дзядуля, каб утрымаць сям’ю, паехаў за Буг пабірацца. Адтуль прывозіў хлеб і сала. Бацька ў той час наняўся пастухом у гміне Пішэсмыкі, што каля Мордаў. Там пасвіў авечак. На зіму вяртаўся дамоў і прывозіў з сабой бульбу ды збожжа.

У час польска-бальшавіцкай вайны палякі за Бугам гаварылі, што, быццам бы, з усходу цягнецца чорная хмара, галодная як зграя сабак, а ў зубах іхніх нажы. Такое чулі ад ксяндза ў час пропаведзі. Мясцовы солтыс пытаў бацьку ці цэта праўда. Усё высветлілася пасля таго, як бальшавікі завіталі ў вёску. Яны плацілі гаспадарам за ўсё, нават за снапок збожжа. Солтыс пазней тлумачыў бацьку, што памыліўся ў ацэнцы рускіх, бо яны аказаліся такімі самымі людзьмі як палякі.

З бежанства не вярнуўся зводны бацькаў брат Дзяніс з жонкаю і дочкамі. Здаецца, што памерлі ад голаду ў Арэнбургу ў час рэвалюцыі. Дагэтуль пра іх не маем ніякай весткі.

Запісаў Уладзімір Сідарук

На радзіму пусціць не хацелі

[1 *☞ працяг*]

напас рязку немецкім мармеладом, сукіны ты сын, а мы воевалі!” У сярэдзіне ночы адправілі нас у асобы аддзел на допыты, дзе да нас проста як да звяроў ставіліся: палохалі пісталетам, лаялі нас. Але як чалавек перайшоў гэты асобны аддзел, тады лягчэй было.

Пасля сagnалі нас на зборны пункт у Гохенштэйн (сённяшні Альштынэк), у былы лагер для рускіх ваеннапалонных. Было нас там пад 10 тысяч прыму-совых работнікаў розных нацый, у тым ліку палякі і французы. Выйшаў афіцэр і пытае: „Кто в РОА служил? Нет? Мы найдём таких изменщиков родины”. А да мяне кажа: „По тебе видно, что было плохо; рязка кирпича просит!”. А я папросту быў чырвоны на твары. У лагеры знайшоў я хлопчаў са сваіх старон: з Зубава, Пасынак, Мякішоў, Курашава. Трымаліся мы разам. На другі дзень адчынілі браму і выпусцілі групу палякаў. „А вы, полячки, ступайте в свою Польшу, там с вами разберутся”, — сказалі ім на развітанне. А нас, чалавек пад трыста, сабралі, стварылі 146 запасны полк і сталі абучаць. Далі толькі 15 вінтовак для вартаўнікоў і некалькі дзён гналі нас, яшчэ бесприсяжных, уперад. Потым спынілі нас у лесе і выстраілі ў шарэнгі. Пад’ехалі дзве машыны з узбраеннем. Раздалі нам вінтоўкі і прынялі прысягу.

На фронт

Кожны салдат атрымаў 250 штук амуніцыі, пяцізарядную вінтоўку са штыком, 3-4 гранаты і трохі сухароў на дарогу. Папоўнілі мы 48 Армію генерала Чарняхоўскага, якая ваявала на III Беларускам фронце. Наступалі мы на Браўнсберг, а з 7 на 8 лютага акружылі Кёнігсберг. Здавалася, што ў гэтым горадзе няма жывой душы. Удзень з акапаў мы бачылі як хвалі самалётаў, адна за адной, бамбілі горад, а ноччу відна было толькі зарыва пажараў. 24 лютага, 2 км ад Кёнігсберга, я атрымаў раненне, і то ў такое месца, што сам не бачыш і другому не пакажаш — у ягадзіцу. Апынуўся я ў шпіталі ў Морангу і быў там да 1 красавіка. Пасля 10 дзён правёў я ў батальёне для тых, якія папраўляюцца. Калі вярнуўся ў сваю часць, там ужо былі новыя камандзіры і новыя салдаты. Кёнігсберг быў ужо ўзяты.

Рыхтавалі нас кінуць на Віслінскую касу, куды немцы дабраліся яшчэ па лёдзе. Мне хацелася, каб наступаць сухпутным фронтам: бо, здавалася, калі не паб’юць, то патопаць. 28 красавіка падкінулі нам амуніцыю і ноччу мелі мы пайсці ў атаку. Але спачатку пайшлі два батальёны марской пяхоты, а нас пагрузілі ў рыбацкія баржы і завезлі ў Пілау, дзе рускія занялі Самлайт. Адтуль па пантоннай кладцы дабраліся мы на касу. Немцы моцна абараняліся. Ужо

і Берлін быў узяты, а мы яшчэ штурмавалі касу. Камандзір узяў мяне за пасланца і 7 мая асколак трапіў мяне ў лоб. Заліўся я крывёю і трапіў у шпіталь у Эльблангу, дзе прабываў да 20 мая.

З Саюза ў Польшчу

Два гады, да 25 мая 1947 года, служыў я на тэрыторыі Савецкага Саюза. Стаяў я ў Асіповічах, Мінску, Бабруйску, Гродне. Служба доўжылася і здавалася, што не два, а дваццаць гадоў прайшло. Салдаты галадалі і мне марылася, што наемся ўдоваць чорнага хлеба і бульбы, калі вярнуся да бацькоў. А на радзіму пусціць мяне не хацелі. Тры ці чатыры разы пісаў я прашэнне ў Маскву, у польска-савецкую змешаную камісію па справах эвакуацыі. Толькі пасля таго, як бацька даслаў з Орлі спраўку, што я — паляк, мне дазволілі вярнуцца ў Польшчу.

З Гродна паехаў я ў Баранавічы, затым у Брэст. Калі дабраўся ў Гайнаўку, меў я пры сабе кавалак чорнага салдацкага хлеба. Хацелася есці, аднак падумалася мне, што можа дома таксама не

стае хлеба. І давёз я хлеб дадому, але аказалася, што непатрэбна. Пакроіў я яго на кавалкі і пачаставаў ім усіх дамачадцаў.

Міхал Мінцэвіч
Фота аўтара

У чым інтарэсе?

Адышоў у гісторыю 1999 год. Якім ён быў — добры ці дрэнны — не мне судзіць. Прынялі нас у НАТО, хаця я не перакананы ў тым, што польскі народ гэтым задаволены. Мы добра ведаем, што нашы палітыкі гэту справу з народамі не кансультавалі. Уведзены былі чатыры рэформы (адміністрацыйная, асветная, пенсійная і аховы здароўя), але ніводна з іх не апраўдала сябе. У выніку закрываюцца школы, а да лекара без грошай не падыходзь. Лекарствы таксама дарагія. У Сейме падчас абмеркавання бюджэту ніводзін з парламентарыяў нават не заікнуўся пра павелічэнне пенсій. Нехта прыдумаў памяншаць частоты перадач на вышкароткіх хвалях. Хочаш паслухаць „Пад зна-

ВЕР — НЕ ВЕР

Дарагі Астроне! Прысніўся мне сон, які крыху занепакоіў мяне. Быццам мой хлопец падарыў мне кветкі. Я бачу прыгожы букет (хлопца не бачу), а пасля заўважаю, што гэта не букет, а кветкі, якія зложаны ў форме яйка. Фактычна гэта быццам вялікае яйка, абклеенае жывымі кароценькімі кветкамі (браткамі, маргарыткамі і іншымі). Я гэта ўквечанае яйка бачу вельмі выразна. Хачу ўзяць яго ў рукі, але бачу, што яно знаходзіцца ў нейкай каробцы з-пад цукерак. Прабую выцягнуць кветкі, але гэта мне не ўдаецца. Каробка вельмі плоская, адкрываецца яна не зверху, а з боку, а да таго ж яйка з усіх бакоў абложана шакаладнымі цукеркамі. Але ж мушу гэтыя кветкі выцягнуць! Я нека мацуюся з яйкам і ўрэшце мне ўдаецца яго выцягнуць з каробкі. Але што гэта? Амаль усе кветкі паабсыпаліся. Проста яны паадклеіваліся, калі я іх цягнула, і я са смуткам заўважаю,

Нараўчанская дэмаграфія

Цяпер у Нараўчанскай гміне пражывае 4 855 чалавек, у тым ліку ў гмінным цэнтры — Нараўцы — 981. Іншыя вялікія вёскі гэта: Семяноўка, якая налічвае 574 жыхары, Старое Ляўкова — 440, Скупава — 279, Новае Ляўкова — 259, Міклашэва — 224, Плянты — 198, Лешукі — 172 і Альхоўка — 160 асоб.

У 1999 годзе ў гміне зарэгістравалі 29 нованароджаных дзяцей, 16 шлюбав і 38 пахаванняў. Найбольш вясяляў адбывалася ў красавіку, маі, чэрвені, ліпені і жніўні.

Нованароджаным дзецям бацькі найчасцей давалі наступныя імёны: дзяўчынкам — Наталля, Мартына, Магдаліна, Анна і Вікторыя ды хлопчыкам: Барташ, Патрык, Матэвуш, Адрыян і Павел.

У Семяноўцы чытаюць

Філіял Нараўчанскай Гміннай публічнай бібліятэкі ў Семяноўцы мае 133 чытачы. Вядзе яго Галіна Панькоўская.

Найлепшымі юнымі чытачамі з’яўляюцца Барбара, Марта і Пётр Матысюкі, Малгажата і Уршуля Пучынскія, Бэата Лешчук і Марта Ясвіловіч.

кам Пагоні”, купляй новы радыёпрыёмнік. Прадпрымальнікі, каб прадаць свае тавары, напрыклад, свечкі ці газавыя лямпы, прыдумалі камп’ютэрную праблему 2000 года, г.зв. „мільённага клапа”, які нікога не ўкусіў, але затое дапамог прадаць запасы свечак і газы. Гэтыя ж бізнесмены запэўнілі сабе збыт на акумулятары: цэлы год аўтамабілісты будуць ездзіць з запаленымі фарамі. Нават летам, калі сонца так ярка свеціць, што цёмныя акуляры надзяваць трэба, самаход абавязаны асвятляць сабе дарогу. Падобных прыкладаў, якія сведчаць аб халатных адносінах да звычайнага чалавека, можна прывесці больш.

Дзядзька ЗАХАР

што яны не натуральныя, а штучныя. Мне прыкра.

МАРТА

Марта! Пачну з ходу. Падарункі атрымліваць — нейкі прыбытак, дарыць — непрыемнасць. Табе падарылі кветкі і ты мела права спадзявацца, што будзеш задаволеная, бо кветкі, апрача таго, што былі падарункам, то і так абазначаюць радасць, задавальненне. Можна было б канстатаваць, што ты будзеш задаволеная нейкім прыбыткам.

У пэўным моманце ты заўважаеш, што кветкі, якія табе падарылі, маюць форму яйка, а фактычна гэта ж яйка, абклеенае жывымі кветкамі. Ну, і маеш пацвярджэнне: яйка — гэта сімвал нараджэння, прыбытку, прыросту ў сям’і, задавальнення і радасці.

Але што гэта?! Твая радасць уціснута ў цесную каробку, і табе цяжка выцягнуць уквечанае яйка адтуль. А тут — ледзь выцягнула, бачыш — кветкі не толькі абсыпаліся, але і былі яны не жывыя, а штучныя. Таксама можа быць і з тваім прыбыткам — уяўным, а не сапраўдным.

АСТРОН

У 1999 годзе залатыя вяселлі згулялі: Юзэф і Ніна Дунец ды Канстанцін і Надзея Цэхі з Семяноўкі, Мікалай і Мар’я Засімы з Лешукоў, Павел і Яўгенія Леўшы ды Васіль і Анна Мядзведзі з Масева, Мікалай і Люба Болбаты з Новага Ляўкова, Ян і Мар’я Рэенты з Міхнаўкі, Ян і Зінаіда Гарустовічы з Бярнацкага Мосту ды Ян і Вольга Раманчукі з Гушчэвіны.

Найстарэйшымі жыхарамі Нараўчанскай гміны з’яўляюцца Фяўронія Стоцкая (год нараджэння 1901) з Бярнацкага Мосту, Мікіта Карпюк з Капітаншчыны, Анна Тамберг са Свінароў і Канстанцін Мацкевіч з Семяноўкі — усе яны нарадзіліся ў 1902 годзе.

(гай)

Сярод старэйшых найбольш чытаюць Галіна Мядзведзь, Ян Мядзведзь, Юрый Карэтка, Тамара Град, Аліна Мацкевіч і Ян Бэрць. Старэйшых семяноўскіх чытачоў крыху менш чымсці маладых.

(яш)

Яблык ад яблыні далёка не адкаціўся

З увагай прачытаў я допіс п.з. „Мы, самаранцы” (гутаркі пра антысемізм), „Ніва”, н-р 50 ад 1999 года. І хачу адзначыць, што гэта ўсё праўда і на жаль горкая. І хачу сказаць яшчэ праўду пра жыхароў вёскі Старына — там, дзе дзецюкі выпісваюць на сценах і плакатах фашысцкія знакі. Ад каго яны навучыліся гэтага? Адказ: ад сваіх бацькоў. А якія іхнія бацькі — паслухайце.

На пачатку восені 1965 года ў адну нядзелю паехаў я на сваім матацыкле „Мінск” у Старыну; паехаў са мною і мой сябра Грыша з Тафілаўцаў. Ён ехаў сваёй новай „вуэфэмкай” і для кампаніі вёз сваяка Колю, вучня пачатковай школы. Калі заехалі мы ў Старыну, дык спыніліся недалёка крамы. Нас абступілі дзеці лясной вёскі. Калі я меў ехаць, старэйшыя дзеці ўхапілі ззаду мой матацыкл і не пускаюць; машына рванулася і пагасла. Падумаў я, што жарты хутка скончацца і мы спакойна паедзем. Але не туды дарога: колькі я разоў прабаваў рушыць з месца — усё надарэмна, бо байструкі як па камандзе хапалі машыну ззаду і не адпускалі яе. Давай я іх прасіць, каб перасталі выдурняцца, але ўсё надарэмна, а некаторыя нават хацелі са мною біцца. Што ж, мелі яны шчасце, што я нікому з іх пісу не змыліў, а то па той простай прычыне, што побач сядзелі мо з дзесяць мужчын — іхніх бацькоў, якія з увагай усяму прыглядаліся і вастрылі ўжо свае зубы. Яны толькі чакалі, каб я ўдарыў нейкага

хулігана, каб тады накінуцца на мяне. Ніхто з іх мяне не ведаў хто я і адкуль, і я іх не ведаў, але такога хамства я яшчэ нідзе не сустрэў. Замест таго, каб адагнаць сваіх любімцаў ад незнаёмага хлопца і не крыўдзіць яго, яны чакалі, каб расправіцца са мною і каб бацюшка пасля праспяваў нада мною „Вечную памяць”; такія людзі ў Старыне. У Дубічах-Царкоўных, Тафілаўцах, Чахах-Арлянскіх, Грабаўцы да такога хамства ніколі не дайшло б, бо тут іншыя, сумленныя людзі. Але не ў Старыне.

Як закончылася гэтая гісторыя? А проста: ланцуг матацыкла парваўся і сама машына папсавалася. І калі я ў руках павёў свой „Мінск” дамоў (каля дваццаці кіламетраў), тады ад мяне байструкі адчапіліся, а іхнія бацькі праводзілі мяне з іроніяй і не адчуў я з іх боку нікай спагады. Мо ў Старыне і жывуць парадачныя людзі, але гэта толькі здагадка, бо я сустрэў там толькі згаданых лайдакоў. А тое, што дзеці там выпісваюць фашысцкія лозунгі — гэта навука бацькоў. Бо тыя дзеці, што восенню 1965 года прычынілі мне крыўду, сёння сталі дарослымі людзьмі і пажаніліся і гэта іх дзеці сёння займаюцца чорнай чумой — фашызмам. І ім соладка выпісваць на платах фашысцкія свастыкі, так як соладка было іх бацькам крыўдзіць мяне. Праўда, на жаль, такая: яблык ад яблыні ніколі далёка не адкоціцца.

Мікалай ПАНФІЛЮК

Каму намагае ўправа працы?

Зарэгістравацца беспрацоўным выпускніком можа той, хто закончыў наступныя школы або курсы:

- 1) 12-месячныя курсы прафесійнай падрыхтоўкі,
- 2) 24-месячныя прафесійныя курсы,
- 3) сярэдняю ці прафесійную школу,
- 4) стацыянарнае ВНУ, інстытут,
- 5) паслядыпломныя студыі, якія пачаліся не пазней 6 месяцаў ад заканчэння магістэрскіх.

Калі вы закончылі завочную ці вечаровую школу, помач для беспрацоўных атрымаеце тады, калі вы не працавалі

Народны прагноз

14 лістапада мінулага года ў вёсцы Чаромха адзначалася прыхадское свята Кузьмы і Дзямяна. Для мяне гэтая нядзеля таксама аказалася незвычайнай, бо мой сябрук, аднавясковец, адыходзіў на пенсію і запрасіў на святочны пачастунак. У гэты дзень выпаў снег. Сябра заўважыў, што доўга ён не паляжыць, прападзе, бо вецер з захаду. Даўней казалі, што калі на Кузьму і Дзямяна дзьме заходні вецер, зіма будзе лёгкай і раскідлай.

На другі дзень больш падсыпала снегу. Занесла дарогі. І калі здавалася, што зіма ў гэтым годзе стане строгай, усё перамянілася. Снег недзе прапаў, з’явілася асенняе надвор’е. Нават грыбы людзі ў снежні збіралі.

Паехаў і я ў лес, каб самому пераканацца. А было гэта 13 снежня. У лесе

ў час апошніх 12 месяцаў да рэгістрацыі ва ўправе працы. Каб зарэгістравацца, трэба мець з сабою асабісты дакумент і пасведчанне заканчэння школы. Тады управа працы будзе шукаць для вас працадаўцы.

Помніць трэба, каб у вызначаным тэрміне ставіцца ва ўправе для таго, каб пісьмова заявіць, што надалей шукаеце працу. Калі вы занядаеце гэты абавязак і да 5-ці дзён не апраўдаеце сваёй адсутнасці лекарскім пасведчаннем, вас выкрасляць з рэгістра беспрацоўных.

Мікола ВАРАНЕЦКІ

цішыня. Ні жывой душы. Толькі шмат паламанай хваіны ляжала навокал. Гэта вынік апошняга урагану, які нас наведаў.

Зялёнак многа я не назбіраў. Але былі. Значыцца, праўду казаў сябра. Едучы дахаты, успомніў я прадвяшчанне калегі на конт першага снегу, які выпаў на Кузьмы і Дзямяна. Народны прагноз пацвердзіўся.

Уладзімір СІДАРУК

Аб’ява

Прадам 12-томную „Историю второй мировой войны”.

Тэл. (0 85) 675 06 35

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Ніва”.
Старшыня: Яўген Мірановіч.
Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2, ul. Zamenhofska 27, skr. poczt. 149.
Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.
Internet: http://www.kurier-poranny.com/niwa
E-mail: niwa@kurier-poranny.com

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
Галоўны рэдактар: Віталь Луба.
Сакратар рэдакцыі: Аляксандр Максімоў.
Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярубская.
Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярубская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга.
Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Камп’ютэрны набор: Яўгенія Палоккая, Марыя Федарук.
Друкарня: „Orthdruk”, ul. Składowa 9, Białystok.
Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.
Prenumerata: 1. Termin wpłaty na prenumeratę na II kwartał 2000 r. wpływa 5 marca 2000 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe

na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.
2. Cena prenumeraty na II kwartał 2000 r. wynosi 19,50 zł.
3. Cena prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 84,00; pocztą lotniczą Europa — 96,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 120,00. Wpłaty przyjmuje „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa. Nr konta PBK S.A. XIII Oddział Warszawa 11101053-16551-2700-1-67.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 2,60 zł, a kwartalnie — 33,80 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 3,50 (kwartalnie — 45,50), pocztą lotniczą: Europa — 4,20 (54,60), Ameryka Płn., Afryka — 4,90 (63,70), Ameryka Płd., Środk., Azja — 5,60 (72,80), Australia — 6,30 (81,90). Wpłaty przyjmuje Rada Programowa Tygodnika „Niwa”, Białystok, ul. Zamenhofska 27, nr konta PBK S.A., I Oddział Białystok, 11101154-207917-2700-1-65.

Ніўка

Галерэя „Ніўкі”

«Еўрасаюз, як ты мне мілы...»

Фота Міхала МІНЦЭВІЧА

Фрашкі пра нашых

Новы 2000 клоп

Набраў Іван вады даволі:
Ванну поўную і банкі,
Накупіў запалак, солі
І кансерваў, і маслянкі...
Што замерзнуць вынес з хаты,
У халадзільнік пхаў аж пэнкаў...
Год той стрэльнуў як з гарматы!
А цяпер жары, аж енкні!
На „клапе” тым зарабілі
Тыя, што рэкламу любяць.
Ваня з ванны ваду выліў.
Цяпер зноў пра канцы трубяць.
Гэты раз у маі будзе
Канец новы. У дзень **трэці**.
У гэта вы паверце, людзі!
Будзем жыць у іншым свеце?!

Вандал АРЛЯНСКІ

Крыжаванка

1		2		3		4		5		6		25
7		6	7	3		2	1					
			8			8		5	31			12
9	18		22	24	20		19	11		12	29	13
14	15		16		17			13				11
					18	28	21					
19			16		17							10
	14				20			26			9	
21	15		33	32	4		27		30			23

Гарызантальна: 4. галава асобнай праваслаўнай царквы, 7. від газелі, 8. кладзе яйкі ў чужыя гнёзды, 9. месца пахавання памерлых, 10. курортны горад на поўначы Італіі на рацэ Адыджэ, 14. літургічная паэма, 18. размяшчэнне друкарскага набору на старонках, 19. сістэма першапачатковага ваеннага навучання, 20. паўтарэнне часткі музычнага твора, 21. нямецкі порт на Ругене.

Вертыкальна: 1. фатаграфічны адбітак, 2. прозвішча прэзідэнта ЗША 1981-89 гадоў, 3. прыстасаванне для абагра-

вання, 4. фермент, 5. вузкі прамежак паміж прылеглымі паверхнямі, 6. трубка гнуткага матэрыялу, 11. суседка Афрыкі, 12. імя шведскай пісьменніцы Ліндгрэн (нар. у 1907 г.), 13. задняя частка тушы, 15. кавалак старой тканіны, 16. горад у кітайскай правінцыі Шаньсі, 17. крысталічная разнавіднасць крэменязёму.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літары з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя адказы, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 50 нумара

Гарызантальна: труба, кулінарка, донар, свята, сыч, бігудзі, эмблема, уюк, аўтар, сіняк, радаслоўе, Кааба.

Вертыкальна: Куінджы, талер, абрыс, кандуктар, аяпленне, дзіва, армяк, сіу, чэк, югаслаў, радок, слова.

Рашэнне: **Раз украў — навек славу зламаў.**

Кніжныя ўзнагароды высылаем **Вользе Дземяновіч** з Варшавы і **Юрасю Сцяпанаву** з Віцебска.

Пасярод Беластока

Пасярод Беластока, паміж цэнтральнымі вуліцамі, за шыкоўнымі магазінамі з замежнымі назвамі, у гушчавіне былія ростам у Алега Латышонка, за паламанымі кавалкамі муроў і былымі гаражамі, адабранымі ўласнікам (бо тут мае пралягаць яшчэ іншая цэнтральная вуліца) стаяць тры разбэрсаныя каналы, хісткія сталы, лавы, а пасярэдзіне паляны, працярэбленай у буючым кустоўі, тліцца касцёр з паламанай мэблі. А перад уваходам у гэтае царства з кожнага боку таямнічага палетка тырчаць табліцы са строгім загадам: „Забараняецца выкідаць сюды смецце!” Ды тое смецце, якое сюды ўпарта звальвае паўбеластока, тут, як бачым, не марнуецца. І служыць не абы-каму і не абы-як: на тых канапах, з якіх вылазіць нейкія рыжыя кудлы ды пруты, рассядаюцца джэнтльмены не менш патлатыя ды пружыністыя, трапляецца час ад часу і дама, не зусім яшчэ пацёртая ды панашаная. А рэй тут водзіць Прафесар.

Прафесар, як то інтэлігент, не зусім здатны да жыцця: паслаць яго па сіньку, то як на паўночны полюс, ініцыя-

тыўнасць у яго амаль нулявая, але ўмее дамам дагадзіць — так патрапіць зубы бабам загаварыць, што не сіньку бачыць такая, а сапраўдную вішнёўку, а кавалер робіцца для яе як ніхто; аж плача кабета, што ні адзін яе так не кахаў і не шкадаваў у жыцці. Прафесара лічаць сябры адукаваным, бо слоўнік у яго багаты, поўна там *ізмаў*, лаціну прастанародную мала ўжывае. Кажа, кнігу складае.

— Яна ўсё паставіць на сваё месца ў свеце, — тлумачыць. — Безумоўна, шмат хто не згодзіцца з маімі тэзісамі, але ж гэта новыя ідэі мянялі свет. Галоўнае, мне трэба знайсці спонсара на выданне маёй кнігі. Гэта будзе збор роздумаў, эсэ пра славянскі этнас у моры варожых сіл МакСвету. Я — шчыры фанат прафесара У. П.

Пакуль што, у Прафесара вераць толькі сябры, а спонсарынг у іх такі, які можа быць: частуюць тым што здабудуць. Дарэчы, Прафесар павінен папытацца ў свайго ідала, хто можа даць грошы на выданне несусветных андронаў.

Вандал АРЛЯНСКІ

„Даўціны” Андрэя Гаўрылюка

У краму з агароднінай уваходзіць пакупнік:

— Хачу купіць усе памідоры, якія маюць у краме.

— А што: мо выбіраецеся на канцэрт таго спевака са сталіцы, што гастраліруе ў нашым горадзе?

— Я сам з’яўляюся тым спеваком.

Парыжскі суддзя звяртаецца да абвінавачанага:

— Падчас спрэчкі абвінавачаны ўдарыў сябра бутэлькаю; мог яго забіць.

— Не, гэта была бутэлька старога, добрага „Бардо”.

— Ну дык што?

— Бутэлька старога, добрага „Бардо” яшчэ нікому не пашкодзіла.

Афіцыянт, падаючы рахунак, гаворыць наведвальніку:

— Маю надзею, што ад сёння будзеце рэкамендаваць наш рэстаран.

— На жаль, у мяне няма ворагаў.

Цырульнік кліенту:

— Выпадаюць вам валасы; ці былі вы ў лекара?

— Не, яны самі пачалі мне вылазіць.

— Вы не ў гасцініцы, толькі ў таксі, — шафёр звяртае ўвагу пасажыру, які пачынае распранацца.

— А не маглі вы мне гэтага сказаць раней, калі я выстаўляў боты за дзверы?

У камісарыят паліцыі прыходзіць варожка ды заяўляе, што прапаў яе муж.

Беларускі цырк

Палёт у бездань

Крыноцкі прэтэндэнт на сумленне Белнацменіі ў прыступе шчырасці ляпнуў да агульнага ведама:

— Мне агідны фальклор. Ад яго мяне цягне на ваніты.

Скінуў з сябе цнатлівую накідку? Здрадзіў дагэтулешняй веры? Пасля таго ляпа ягоныя Глянцаперчыкі, Дзюбаграі, Пекныя Халяўкі, Супруны, Піндэлі і іншыя маламестачковыя знакамітасці пачалі здалёк абмінаць вілу *Sokrates*. Толькі гродзенскі Шалкевіч, здарожаны пакутным вяртаннем ад та-

— Вы ўсё ўмееце разгадаць з картаў, дык павінны і ведаць, дзе ваш муж, — кажа дзяжурны паліцыянт.

— Дайце мне сто злотых, тады вам прачытаю.

Паліцыянт затрымлівае аўтамабіль. Адкрывае дзверы, ударае яго пах алкаголю. За рулём сядзіць п’яны шафёр.

— Як вы маглі, — пытае яго паліцыянт, — сесці ў такім стане за руль?

— Сябры дапамаглі.

Варожка прадказвае Васю:

— Неўзабаве нехта паявіцца перад вамі...

— Яго бядя; я — шафёр.

— Што будзе, калі шчанючая любоў закончыцца шлюбам?

— Сабачае жыццё.

— Часта сустракаешся са сваімі паручыцелямі?

— Ніколі.

— Як гэта робіш?

— Яны ходзяць пехатою, а я еджу „Мерседэсам”.

У суботу жыхар Татраў сходзіць з гор у горад, трымаючы пад рукою кніжачку да набажэнства.

— Куды выбраўся? — пытае яго знаёмы.

— У бардэль у Закапанэ.

— А навошта табе кніжачка да набажэнства?

— Бо як будзе любя, дык астануся да нядзелі.

варыша Сапегі („Ядры яго маму!”), стогне настальгічна пра недасяжны яму Яновічаў пахілены плот, задрыпаную хабэту і заплеснявелы ад хмелю начлелны ганак. І, трэба меркаваць, зменлівы еўравілюк не ванітуе ад карытнага („жлобскага”) барда. А гэта ж сучасны фальклор.

Адмовіцца ад свайго — палёт уніз з нераскрытым парашутам. Прапаную проціванітныя зёлкі: крываўнік, мяту, явар, трыпутнік, ліпу, валяр’ян, падбел.

Сідар МАКАЦЁР